

" Dede Korkukt kitabının Nüshalarında
Dil ve Bazı Gramer Yönlerine "
Bir Bakış

Doç. Dr. Sonay Hasan Tahsin

تاريخ قبول النشر ٢٠١٨/١٠/١

تاريخ استلام البحث ٢٠١٧ /٥/١٥
الملخص

اللغة التركية في يومنا هذا متداولة في بعض البلدان وهذه اللغة وبعد ان تم تغيير بعض كلماتها ولهجتها قد انتهت بالشكل المعروف الذي نعرفه اليوم . حيث ان لكل لغة داخل حدود لغتها قوانين محدودة يتميز بها من خلال المجتمع ومن اهم العوامل الذي يقوي اللغة هي ايجاد الطرق الحديثة للتعليم وإلغاء كافة الطرق السلبية دون ذلك حيث نلاحظ بنها قد ظهرت في ضمن الشعوب المتداولة لهذه اللغة بعض القصص والروايات من هذه الروايات رواية (ده ده كوركوت) الذي عاش بين عام ٥٧٠ - ٦٣٢ وقد تميزت رواية ده ده كوركوت بالقافية والحفاظ على بدايات الابيات ويعتبر ده ده كوركوت (صاحب الاقوال المعجزة) في الادب التركي احد كبار الكتاب المعتمد عليهم وصاحب العقل الوفير عند حكام الترك والمنتبع لروايات ده ده كوركوت يلاحظ بانه يركز على نقاط قوة العدو ويمنح لاحترام والتقدير العالي للعلماء ويركز بالدرجة الاساس على الخالق عز وجل وعلى الحياة والممات وكيفية تفكير الانسان وقد دعى كوركوت شعبه الى الدفاع عن الوطن فهو محب للوطن ونلاحظ بانه يتكلم في الرواية عن الابطال والقادة المسلمين ولا يعطي مكانا للضعف والياس وفي روايات ده ده كوركوت امثله لشخصيات لها وزنها المتميز في المجتمع حيث يعتبر هؤلاء القادة وابطال في الدفاع عن اوطانهم . وفي رواية تم وصف الانبياء وكيف اخرج ادم من الجنة وحياة نوح وعن موسى كليم الله وما دار من حكم فرعون والنمرود كل هذا يؤكد لدى كوركوت بان الاسلام وصل الى استمراريتها الى درجة عالية من الكمال وقد تم التوصل بان رواية ده ده كوركوت من الروايات التي كتبت في العصور الاولى التي تدخل ضمن نطاق حدود اوغز الشرقية يعني ضمن نطاق حدود الاذرية وفي زماننا هذا نلاحظ بان الاديب التركي يضع مكانا متميزا لده ده كوركوت حيث انها تمثل مساحة واسعة بين الحكايات التي اصبحت اهم المواضيع في التاريخ .

" İçindekiler "

Önsöz	1
Giriş	1 -
Birinci Bölüm	2 -
1 - Nüshaların Dili	3 - 4
2 - Orta Hece vokali	5 -
3 - Yardımcı seslerin uyumu	5 - 6
4 - Kelime kadrosu	7 - 8
5 - İsim ve isim Hal ekleri	8 - 11
İkinci Bölüm	11
İndeks	12 - 49

Sonuç	50 – 52
Dipnotlar	53 – 54
Kaynaklar	55 –

"Önsöz"

Her dilin kendi sınırları içerisinde kuralları olan toplumsal bir varlık olması o sosyal olgunun belirli bir topluluk tarafından oluşturulduğunu göstermektedir.

Bunun yanısıra , işlemin verimli olması için öğrenime etki eden faktörleri saptayarak olumsuz etkilerini ortadan kaldırmak ve bunun için en iyi stratejileri kurmak gerekir.

Günümüzde bir çok ülkede kısmen de olsa Türk dili konuşulmaktadır . Türk dili zaman içerisinde bir çok değişmeye uğrayarak bugünkü şeklini kazanmıştır.

Öte yandan , hikayelerde yer alan motiflerin incelenmesi de onların başka milletlerin menkibe ve hikayelerindeki motiflerle karşılaştırılmasına ve bir takım benzerliklere ortaya çıkarılmasına yardımcı olur , İslam'dan gelen unsurların da bu motifler arasında küçümsenmeyecek bir yer tuttuğu görülür aşağıda , Dede korkut kitabındaki motifler , islam dininden gelenlere Türklerin daha eski hikaye ve menkibelerinde , yaşayışlarında rastlananlar olmak üzere iki ayrı bölümde bu alanda bugüne değin yapılmış olanlardan , yetkili bilginlerin ortaya koyduklarından da yararlanarak verilmeye çalışılacaktır.

Dede korkutun 570-632 yılları arasında , Hz. Muhammet (S.A.V) zamanında rivayet edilmiştir Oğuzların kayı veya Bayat boylarından geldiği hem geçmişten ve hem de gelecekte haber veren kerem sahibi bir evliya olduğu rivayet edilmektedir.

Ozanların piri ve ya ozanların başı olarak da bilinen dede korkutun (manen) Hz. Muhammedi'n hayır duasını aldığı ve oğuzlara islam dinini öğrettiği de bu rivayetlerle günümüze kadar ulaşmıştır.

Öte yandan Dede korkut , tüm Türk kavimlerinin atasıdır ve dahisidir . Türk destanlarında ve halk hikayelerinde Dede korkut adına ve onun mucizevi sözlerine rastlamak her zaman mümkündür . Türk hükümdarlarının akıl hocası ve veziri olduğu bilinen Dede korkut , Türklüğün yegane temsilcilerinden ve bugünde yaşatılmaya çalışan atalarındandır . Dede korkut hikayelerinde özellikle göçebe oğuz Türklerinin tabiat şartlarına karşı dirençleri , düşmanlarına karşı sürekli üstünlüğü ve birlik duygularından doğan kuvvetli olarak dikkati çeker . Korkut ata olarak saygı gören Dede korkutun hikayeleri yaşlı ve bilginlere büyük değer verildiğini de göstermesi açısından , son derece önemlidir . Allah , doğum , ve ölüm düşüncesi , hayatın her anında kendisini gösterir . Dede korkut aslında büyük bir vatan severdir ve milletin sonsuza dek güçlü ve mutlu yaşamasını gerçekleştirme mücadelesi içindedir.

Hikayelerindeki örnek şahsiyetler olan bayındır han , kazan han , Boğaz Han , Selcan Hatun , seğrek ve diğerleri toplumda gereken ideal insan karakterlerini temsil eder. Bu insanlar , milleti vatan için ölümü göze alan ve tüm zorlukların üsteliklerinden gelebilen kahramanlardır .

Dede korkut , bütün Türk kavimlerinin fert fert kahraman olmasını arzu etmiş olmalı ki , hikayelerinde zayıflığa çaresizliğe ve ümitsizliğe yer vermemiştir.

Rivayetlere göre onun ölümü bile evliliğini , bilge kişiliğini göstermektedir çeşitli Türk boylarından kanaatine göre o , rüyasında mezarının hazırlandığını görmüş ve gittiği her yerde öleceği ona rüyasında

bildirilmiştir . Seyhun ırmağının Aral Gölüne döküldüğü yerin yakınlarında ırmağın üzerine hırkasını severek orada ruhunu Allah'a teslim etmiştir , Bugün pek çok yerde onun mezarının olduğu söylenmektedir.

Türk ve dünya edebiyatının şaheserleri arasına giren ve çeşitli tarihi filimlere de konu olan Dede korkut hikayeleri , insan ve yaşadığı tüm özellikleriyle ele almıştır .

"Giriş"

Türklerin islamlıktan önceki insanlar töreleri konusunda çok daha geniş bilgisi olup bunları türlü yazılarında meydana koyan "Abdül kadir satuk inan " da müslümanlığın hikayelerde yüzde kaldığı ona göre oğuz beylerinin " Arı sudan abdest alıp iki rekat namaz kılmaları , ad görklü Muhammede salavat getirmeleri ve mushafa yemin etmeleri Eski Türk ananelerini muhafaza eden Dede korkut oğuzlarının gündelik hayatında önemsiz hadiselerdir(1) Dede korkut kitabında islamlıktan gelen etkini yüzde kaldığı ve bunun bir " ciladan ibaret olduğu" yolundaki görüş ilkin Bartol'dan gelmektedir.(2)

Bartold hikayelerin kahramanları , müslümanlığa sadık kahramanlar olarak kafirlerle savaşırlar. Şehir ve ya kalelerin alınmasının ardından kiliselerin yıkılması ve yerine mescitlerin yapılması gerekir. Bu arada Adem ile İbrahim'e ait islami efsanelere atıflar yapılır. Bununla birlikte edebi kaynaklara dayanan unsurlar mahduttur. İslamiyyet bağlıkları bunların şarap içmelerine engel değildir. Savaşa çıkacak olan birlikte ortaçağdaki . Avrupa ücretli askerleri gibi birkaç günlerini meyhanede geçirirler, İslamiyyet etkisinin derinleşmesini belki de bu dini oğuzlar arasında yayan kimsenin güçsüzlüğüne yormak gerektir, Diyor" Bu görüşlere karşılık E-Rossi, Bartold un "Dede korkuttaki islamiyet bir ciladan ibarettir " sözündeğiştirilmesi gerektiğini söyledikten sonra kitapta islamiyetin yer yer yüksek bir seviyeye eriştiğini ileri sürmektedir (3) Rossi, Bu yazısında Dede korkut kitabında geçen "Nuhün eşeği , yeşil donlu Hızır , Musa kelimin esası , Ademin cennetten çıkarılması , Nemrut ve Firavun konularını ele almıştır.(4) Dr. Sükrü Elçin de "Dede korkut kitabındaki islami unsurlar adlı yazısında Dede korkut'ta Allah ve onun sıfatlarına , Azrail ile Adem , Nuh , İbrahim , Musa , Hızır gibi peygamberlerle Nemurda' değinmekte kelimeyi şahadet , Abdest Namaz gibi başka unsurlarda işaret etmektedir (5) .

Yalnız bütün bunların destan yazmasında geçtiği sayfalara yer verilmiş. Başka bir kaynağa dayanan açıklamalar yapılmamıştır. Bu konuyu ilk önce ele alan E. Rossi'nin yazısından da söz yoktur. Dede korkut kitabındaki başında hikaye kahramanlarının şarap içtikleri savaştan önce birkaç günlerini meyhanede geçirdikleri de vardır yalnız yeni müslüman olmuş oğuzlarda değil çok daha sonraki yüz yıllarda osmanlı imparatorluğunda müslümanlığın en güçlü olduğu çağlarda bile yalnız Türklerde değil bütün müslüman milletlerde görülmüştür.

Divan edebiyatının bütün şairleri şiirlerinden şaraba yer vermişlerdir .Bunların içinde en büyük din ulusu olan kadı askerler seyhül islamlar da vardır . Baki Yahya Efendin'in divanlarının her hangi bir sayfasında buna nice tanıklar bulunur. Bundan dolayı Dede korkut hikayelerinde kahramanların şarap içmelerini onların sağlam müslüman olmadıklarının tanığı gibi göstermek yanlıştır.

At eti yemelerine gelince bunun müslümanlığa aykırı hiç bir yanı yoktur yalnız Kuran – kerim'de "Allah atları katırları eşekleri de binmeniz ve ziyetleriniz için yarattı (Nahl suresi 8) " denemesinden atların katırların ve eşeklerin yenmemesi gerektiği anlamı çıkarılmıştır. Yoksa at eti yasaklanmış değildir. " Gazililerin düşmanlar üzerinde sürdüklerinde içlerinde ses çıkaran atlar hakkı için " diye Allah atlar

üzerine yemin etmiştir . Bu da atın yenmemesine değil yüceliğine , şerefine tanıktır.

Birinci Bölüm

- 1 – Nüshaların Dili
- 2 – Orta Hece Vokali
- 3 – Yardımcı seslerin uyumu
- 4 – Kelime kadrosu
- 5 – İsim ve isim Hal Ekleri

NÜSHALARIN DİĞLİĞİ

Dede korkut kitabının elde bulunan iki nüshası arasında normal ve hatta aÇırı nüsha farklarından başka bir de dil farkı vardır. Bu iki nüsha arasındaki nüsha farkları kelimeler kelime gurupları ve cümlelerin bir çok yerlerde deĞiğik olması bu kelimeler kelime gurupları ve cümlelerin yerlerde de fazla veya eksik bulunmaları ğeklinde hülasa edilebilir. Bu deĞiğiklik fazlalık ve eksiklikler bazan normal nüsha farkları Ğeklinde görünmekte . Fakat bazan ve hatta çok defa da normal nüsha farkları çerçevesini çok aÇan bir manzara arz etmektedir . öyle ki kitabın nüshaları karĐımıza iki nüsha halinde değil . iki ayrı metin halinde çıkmaktadır diyebiliriz. Bu yüzden metin tesbit edilirken yapılan çalığma tam manasiyle iki nüshadan tek nüsha elde etmek Ğeklinde olmamığ . Bu ancak nüshaların buna imkan verdiği yerlerde yapılmığ geri kalan yerlerde sahife altına konan nüsha farkları umumiyetle yardımcı nüshadaki ayrılıkların asıl nüsha ile karĐılaĐtırılmak üzere nota geçirilmesinden ibaret kalmığtır (bk. Dr. M. Ergin. Dede korkut kitabı ١. Ankara. ١٩٥٨). ĞĐte Dede korkut kitabının iki nüshası yani Dresden ve vatican nüshaları arasında bu ayrılıklardan başka bir de dil ayrılığı vardır. Bu dil ayrılığı saha ve devir farkından ileri gelen bir takım ses ve Çekil ayrılıkları olup bu ayrılıkların bağlıcaları Çunlardır: (١٤)

e – i

e – ideğiğikliği kelime bağında veya ilk hecede olan ve Türkçede eskiden beri görülen bir değiğiklidir. Kelime bağında veya ilk hecedeki e – i bakımından Dresden nüshası i vatican nüshası e tarafındadır:

D V

Ğv ٢٤ – ١ ev ١٣ – ٧

Ğyesi ٣٥ – ١٣ eyesi ٥٣ – ٧

Nireden ٤٤ – ٧ nereden ٥٧ – ١١

DivĞür – ٢٨ – ١٣ devĞür – ١٦ – ٥

Ğl ٢٩ – ١٣ el ١٦ – ١٢

Bil ٣١ – ٣ bel ١٧ – ٨

ĞiĞ – ٣١ – ١١ ĞeĞ – ١٨ – ١

Ğimi ٤٥ – ٩ gemi ٥٨ – ٣

Ğiç – ٤٥ – ٩ geç ٥٨ – ٦

Big ٥٩ – ٩ beg ٦٥ – ٢

BiĞ ٦٥ – ١ beĞ ٦٧ – ٩

BiĞik ٦٩ – ٤ beĞik ٢١ – ١١

MiÇallerinde olduğu gibi. Buna karĐılık D'de e ile olan yet – ٣١ – ٨ fiili V'de yit – ١٧ – ١٢ Ğeklinde i

iledir . öte yandan V'de il kelimesinin el'in yanında il $\varepsilon^v - \wedge$ Ğeklını de görüyoruz. (١٥)

b – m

b – m deĝiĝikliđi de Türkçede kelime baĝında görülen bir deĝiĝiklidir. Bu bakımdan Dresden nüshası m

vatikan nüshası b tarafındadır:

D V

Men ١٣٠ – ٩ ben ٧٢ – ١٠

Menum ٣١ – ١١ . ١١٥-١١ benüm ١٨-١, ٤٨-١١

Mana ٢٥-١. ٢٥,٢. ٢٥,٣ bana ١٤-٢. ١٤-٣

Misallerinde olduğu gibi – b-m bakımından V'nin tamamıyla b tarafında olmasına karĝılık D umumiyetle m'li bazan da b'li olarak görülür D bana ١٤ – ١٣ . ben ١٧ – ١. ٨٥-٦. ٢٩٥-٩ĝ benüm ٢٨٢-٦ misallerinde

olduğu gibi. (١٦)

t – d

T – d deĝiĝikliđi de kelime baĝında olan ve Batı Türkçesinde geniĝ ölçüde görülen bir ses deĝiĝikliđidir. Bu bakımdan D nüshası t. V Nüshası umumiyetle d tarafındadır.

D V

Tik – ١٢٧ – ١٢ dik – ٧١ * ٣

Tur – ٢٣ – ٨ dur – ١٣ – ٣

Tol – ٢٣ – ١٢ dol – ١٣ – ٦

Tak – ٢٩ – ١٣ dak – ١٦ – ١٢

Taĝ ٢٧ – ٩ daĝ – ١٥ – ٨

Tökil – ٤٣ – ٢. ٤٦ – ١٠ dökül-٥٦-١٢. ٥٨-٩

Misallerinde olduğu gibi. (١٧)

k – h

K – h deĝiĝikliđi bir kelime baĝında . Bir de kelime içinde ve sonunda görülen deĝiĝiklidir . kelime baĝında her iki nüshada da k – h karıĝıktır.

D V

Kalı ٣٦-٤ halı ٥٣-٩

Halıĝa ٦٧-٢ kalıĝa ٢٠-٩

Misallerinde olduğu gibi. (١٨)

Kelime ortasında ve sonundaki k-h bakımından ise D nüshası b . v nüshası k tarafındadır:

D V

Uyhu ٢٧-٤ uyku ١٥-٥

Arha ٣٦-٢ arka ٥٣-٨

Oh ٤٤-٩ ok ٥٧-١٢

Yazub ٥٦-٥ yazık ٦٣-٩

Korh ١٤٠-٨ kork ٧٨-٦

Misallerinde olduğu gibi . Yalnız hemen Ğunu söyleyelim ki kelime içinde ve sonundaki k – h bakımından D nüshası hep h tarafında değil . Bu nüshada k ve h karıĝıktır. Buna karĝılık V'yadae h'ye rastlanır. (١٩)

k-ĝ

k-ĝ deĝiĝikliđi kelime sonunda görülen bir deĝiĝiklidir. Bu bakımdan nüshaların her ikisinde de k . ĝ karıĝıktır

D V

uçmağ ٣٥-٨ uçmak ٢٠-٥

ak ٢٨-٤ ağ ١٥-١٢

misallerinde olduğu gibi. Fakat D'de ğ'lar V'dekinden, V'de ise k'lar D'dekinden daha çoktur. (٢٠)

Orta Hece vokali

Türkçede vurgusuz olan ortahece vokalinin düğme temayülü vardır. Bu bakımdan V nüshası D nüshasından ileri gitmiş vebirleğik fiil çekillerindeki i – fiilinin i vokalinin bir çok yerlerde düğürmüştür:

D	V
yidürdün – ise ٢٥-٤	yidürdünse ١٤-٣
akıtdun-ise ٢٥-٣	akıtdunsa ١٤-٣
çapar-iken ٣٥-٥	çaparken ٢٠-٣
ölmüğ miyidün ٤٧-٨	ölmüğ midün ٥٩-٢
yitmiğ miyidün ٤٧-٨	yitmiğmidün ٥٩-٢

misallerinde olduğu gibi. (٢١)

Yardımcı seslerin uyumu

Dönüçlülük ortaklaşma ve meçhul eklerinin önündeki yardımcı vokaller D'de uyuma bağlanmamış .V'de ise bazan bağlanmış . bazan bağlanmamıştır :

D	V
Ur-ı-ğ-٣٢-٧	kuc-u-ğ-١٩-٨
Tök-i-ı-٤٣-٢	dök-ü-ı-٥٦-١٣

Misallerinde olduğu gibi. (٢٢)

Bağtaki Y

Y protez bakımından da D ve V nüshaları arasında bir ayrılık görülür

D	V
İldırım ٤٣-١	yıldırım ٥٦-١٣

Misallerinde olduğu gibi. (٢٣)

–geç gerundiumu

-geç gerundiumu D nüshasında var. V nüshasında yoktur. V nüshasında onun yerine – ıcak –icek gerundiumu kullanılmıştır :

D	V
Digeç ٢٥-١١	diyicek ١٤-٧

Misallerinde olduğu gibi. (٢٤)

kelime ayrılıkları

Dve V nüshaları arasında kelime gövdelerinde de bir takım Ğekil ayrılıkları vardır :

D	V
yori – ٢٦ – ٨	yoru – ١٤ – ١٢
kıyma ٢٧-٤	kuyma ١٥-٥
yavru ٣٥-١٢	yavru ٥٣-٦
çıĝrıĝ – ٣٨ – ٦	çaĝrıĝ – ٥٤ – ٨
olur – ٤٤ – ٨	otur – ٥٧ – ١٢
gelür – ٨٦ – ١٣	getür – ٣١ – ٤

misallerinde olduğu gibi. Bunlara aynı manada kullanılan :

susan – ٢٩٨ – ٨ susa – ٩٦ – ١٢

misallerini de eklemeliyiz. (٢٥)

Ğste Dede korkut kitabının elde bulunan iki nüshası arasındaki baĝlıca dil ayrılıkları gramer bakımından baĝlıca ayrılıklar bunlardır. Bu ayrılıklardan iki netice çıkmaktadır :

١. Dresden nüshasının dili vatikan nüshasının dilinden daha eskidir. Hikayelerin yazıldığı Eski Anadolu Türkçesi devrinin dili Dresden nüshasının dilidir. Her iki nüsha da Eski Anadolu Türkçesinden . yani eserin yazıldığı devirden bir hayli sonra istinsah edildikleri halde Dresden nüshasının dili eserin devrini vermekte. Vatikan nüshası ise daha sonraki bir devrin dilini taĝımaktadır. (٢٦)

٢. Dresden nüshası eserin asıl yazıldığı hikayelerin içinde geçtiği sahanın dili olan doğu oĝuzcasını yani Azeri Türkçesini vermekte: vatikan nüshası ise Batı oĝuzcası yani osmanlı Türkçesi ile yazılmış bulunmakta . Eserin batı oĝuzcasına çevrilmiş bir Ğekli durumunda kalmaktadır. Demek ki hem devir hem saha bakımından asıl Dede Korkut hikayelerinin dili vatikan nüshasındaki dil değil. Dresden nüshasındaki dildir. (٢٧)

Dede Korkut Kitabının yayınlanan birinci cildinin giriĝ bahsinde nüshaları mukayese ederken de söylediğimiz gibi (bk. Dr. M. Ergin. Dede korkut kitabı ١. Ankara. ١٩٥٨. s.٦٤*٧٠) mükemmel bir nüsha olan Dresden nüshasının yanında vatikan nüshasının bir çok kusurları vardır. Dresden nüshası tamdır. Vatikan nüshası eksiktir. Dresden nüshasının yazılıĝ kusurları az. Vatikan nüshasının çok fazladır.

Vatikan nüshası harekelidir. Fakat hareketleri çok yanlışdır. (٢٨)

KELĜME KADROSU

Dede korkut kitabının Türkçe bakımından zengin ve çok temiz bir kelime kadrosu vardır. Zaten yukarıda da söylediğimiz gibi Eski Anadolu Türkçesi Batı Türkçesinin en temiz devresidir. Bu devrede Türkçeye sokulmağa baĝlayan yabancı unsurlar bilhassa devre sonlarında bir hayli artmışdır. Fakat bu vezin ve Ğekil zaruretlerine bağlı bulunan ve fars taklitçiliği yoluna giren nazım sahasında olmuğ . Nesir dili bundan uzak kalarak devre sonunda bile duruluğunu ve temiz Türkçe ifadesini muhafaza etmişdir. Bu temiz Türkçe devrinin mahsulü olan Dede korkut kitabı mahiyeti itibariyle de destan , halk hikayeleri Ğeklinde olduğu için büsbütün duru bir Türkçeye sahip bulunmaktadır. (٢٩) Dede Korkut hikayeleri göçebe bir cemiyetin hayatını canlandırır. Onun için eserde tabiat ve göçebenin gözündeki kıymetler ön plandadır. Buna uygun olarak eserin kelime kadrosunda da tabiat unsurları ve göçebe için kıymet olan

canlı cansız varlıklar ile ilgili kelimeler büyük bir yer tutarlar. (٣٠) Eserde dört farsça terkip geçmektedir: din-i Muhammed ٢٤٦-٤ . Ğah-ı merdan ٥٥ – ١٠ . zir ü zeber ٢٢٩-١٢ . ism-i a'zam ٨٤ – ٨. Bunlardan Hazreti Ali'nin sıfatı olan Ğah-ı merdan'ında tek kelime muamelesi gördüğü muhakkaktır. Bunu Ğahmerdan Ğeklinde okumak da mümkündür. Bugün Azeri sahasında böyle tek kelime Ğeklinde olup Ğahıs ismi olarak da dua ismi olarak tabii tek kelime gibi muamele görmüştür. Tek kelimededen büyük olarak geçen Arapça ibareler de Ğunlardır : Resül aleyhi's-selam ٢-١ . Allahu Ğamed ٢١٠ – ٢. Allahu Ta'ala Ğeklinde de okunabilecek iki kelimenin ise Allah Ta'ala Ğeklinde kullanılmıĞ olması ihtimali daha kuvvetlidir. Çünkü Ta'ala kelimesi Hak ve Tanrı Ta'ala kelimeleriyle de Hak Ta'ala ٢ – ٣. ١٦٢-١١. Tanrı Ta'ala ١٣-٩ Ğeklinde kullanılmıĞtır. Bugün Azeri sahasında da Allah Ta'ala Ğeklinde kullanılmaktadır. Eserde Arapça harf-i tarifli olarak da Ğukelimeler geçmektedir: El- akıbet ٣٠٣-١٠ . el-aman ٨٥-١ . el-haĞıl ٢١٩-٥. ٣٠١-٣ el-haĞılı ٢١٧-٨ . Farsça edatını taĞıyan misalleri de kaydedelim: bi-haber ٩٠-٧ . bi-tekellüf ٤١-٧. ٦٣-٤. ١١٢-٥. ١٥٢-٢. Bu edat burada olduğu gibi bugün Azeri sahasında da dikkati çekerek bu ikisini birbirine bağlamayı hissettirecek kadar ve Ğekilde kullanılmaktadır beynamaz . beyhavar . beyĞafil gibi. Eserde geçen hemandem (haman-dem ٢١٠-١١) . haram-zade (haramzada ٢٤٧-٨) gibi birleĞik yabancı kelimeler ise tabii tek kelime gibi sayılmıĞlardır. ĞĞte Dede korkut kitabındaki tek kelimededen büyük yabancı unsurlar bunlardır. Bunların dıĞında kalan yabancı unsurlar tek kelime Ğeklinde olup sayısı da pek fazla değildir. Eserde geçen bu yabancı kelimeler halk diline girmiĞ çoğu dini tabirler olan bazı kelimelerle bir kaç isimden ibarettir. Kitaptaki Ğahıs adlarının büyük bir kısmının bile islami isimler olmayıp Türk adları ve Türkçe isimler olması eserin Türkçe bakımından ne kadar temiz bir kelime kadrosuna sahip bulunduğunu göstermeĝe kafidir. (٣١)

İSİMLER

Çokluk eki

Türkçenin her devrinde olduğu gibi Dede korkut'ta da çokluk eki-lar. -ler'dir: tavllar ١٤٦-٣ . yigitler ٢٥٩-٨ misallerinde olduğu gibi. (٣٢)

Ğyelik ekleri

Dede Korkut kitabında iyelik ekleri tamamıyla Eski Anadolu Türkçesi hususiyetlerini taĞır. Birinci . ikinci sahlalarda yurarlaklaĞma . üçüncü Ğahıslarda düzlük . ikinci Ğahıslarda en Eski Anadolu Türkçesinin

iyelik hususiyetleridir. Bütün bunların Dede korkut'ta da böyle olduğu görülür. Dede korkut kitabındaki iyelik ekleri teklik ١. Ğahıs:- m (baĞum ١٣٥-١٣ . hanum ١٢٥-٨ . aĝam ٦١-٦)

٢. Ğahıs:- n (aĝan ٢٥٩-٤ . elun ١٠٨-٣ . saĞun ١١٥-٩ nene ١٩-١١. ٢٠-٩)

٣. Ğahıs:- 1. -i. -sı. -si (yolu ٢٥٦-٧ . gözi ٤٢-٢ . ulusu ٧١-١ . delisi ٢٤٩-١)

Çokluk

١. Ğahıs:- muz. -müz (taĝlarumuz ١٦٠-٦ . bigümüz ٢٨٧-٢ . dirimüz ٢٧٥-٤)

٢. Ğahıs:- nuz. -nüz (atunuz ١١٤-١ . itunuz ١١٤-١ . aĝanüz ١٠٥-١١ . ivingz ١١٤-١)

٣. Ğahıs:- ları . leri (oĝulları ١٤٦-٤ . gözleri ١٠٦-٣ . didükleri ٧٨-٦).

Demek ki Dede korkut'ta teklik birinci Ğahıs iyelik eki bugünkü gibi – m'dır . yalnız bu –m kendisinden önce gelen yardımcı sesi daima yuvarlaklaĞtırmaktadır. Nadir olarak bu vokalin yile yazıldığı görülür:

atumdan ۲۵-۷ misalinde olduğu gibi. Fakat bu istinsah karışıklığıdır. Düz kelimelerden sonra da bu vokal geniş ölçüde var yazılarak belirtilmiştir. Yuvarlaklığında hiç Çüphe yoktur. (۳۳) Teklik ikinci Çahıs

iyelik eki –n'dir. Bugün sağır nun'lar n'ye çevrilmiş olduğu için ek de tabii –n Çeklinedir. Dede korkut'ta bugünkünden farklı olarak bu ekin de önüne gelen yardımcı vokal daima yuvarlaktır. Bir yerde atağı ۹۶-۵ (atanı) Çeklinde yazılarak buek ğ Çeklinde gösterilmiştir. Eğer bu bir yazı hatası değilse bir n – ğ değişikliği karşındayız demektir. (۳۴) Bugün güney Azeri Çivelerinde . Mesela Tebriz ağızında da bu değişiklik görülür . ğ de v'ye çevrilerek ۲ . Çahıs iyeliği bu ağızda babav . anav Çekline girmiştir. (۳۵) Teklik üçüncü Çahıs iyelik ekleri –ı . –i . –sı . –sidir Bugünkünden farkı bu eklerin Dede korkut'ta yuvarlak Çekillerinin bulunmaması daima düz olmalarıdır . Bunun ۲۳۱-۴ . ۲۳۱-۵ . ۲۳۳-۱۱ kelimesinde iyelik eki için var kullanılmıştır. Bu yanlış , eserin istinsahının ne kadar yeni ve vokal uyumsuzluğu bahsindeki imla yanlışlarının ne kadar bariz olduğunu gösterir. (۳۶)

Çokluk birinci Çahıs iyelik eki –muz , müz'dür. Bunlar m tesiri ile Dede korkut'ta daima yuvarlak olup bugünkü gibi düz Çekilleri yoktur. Çokluk ikinci Çahıs iyelik eki-nuz'dur. Bunların da metnimizde bugünkünden farklı olarak düz Çekilleri yoktur. Çokluk üçüncü Çahıs eki bugünkü gibi – ları , leridir. Tabii bunda asıl iyelik eki çokluk ekinin sonuna gelen –ı . –i'dir.

Azeri sahasında iyeliklerin sağır kefi bugün de aynen vardır. Çinçavat ağızında ise bu Eski Anadolu Türkçesi yuvarlakla devam etmektedir. (۳۹)

İsim Hal ekleri

Genitif ekleri

Dede korkut'ta genitif ekleri Eski Anadolu hususiyetiyle –un. –ün –nun. –nün Çeklinedir. Yani bugünkünden farklı olarak genitif ekleri eserde daima yuvarlak vokallidir . Düz Çekilleri yoktur: kızun ۶۱-۵ . oğuzun ۷۱-۴ . beyregün ۱۰۳-۹ . güyegünün ۱۰۹-۷ . paÇanun ۱۸۵-۱۱ misallerinde olduğu gibi. Bir yerde erün ۹۰-۱۲ kelimesinin genitif vokali ye ile yazılmıştır . fakat bu istinsah karışıklığıdır. Genitif yuvarlak vokali pek çok defa var yazılarak açıkça belirtilmiştir. Bu yuvarlaklık çinçavat ağızında, Sağır kefi ise tabii bütün Azeri ağızlarında muhafaza edilmektedir. (۳۸)

Datif eki

Datif eki Dede korkut'ta da bugünkünden farksız olarak –a. –e Çeklinedir: ağaca ۵۰-۳ . elüme ۱۵۸-۸ misallerinde olduğu gibi. (۳۹)

Akkuzatif ekleri

Dede korkut kitabında aslında olduğu gibi üç türlü akkuzatif eki vardır:

۱. Umumi akkuzatif eki -ı . –i: Bu ek Eski Türkçede isimlerden sonra gelen –ğ ve –g akkuzatif ekinin önündeki vokali kendi bünyesine alıp –ığ – ig , haline gelmesinden sonra Batı Türkçesinde eklerin sonundaki g ve ğ'nın düşmesi ile ortaya çıkmış olan ektir. Batı Türkçesinde bu ekin Dede korkut'ta da gördüğümüz gibi önce yalnız düz Çekilleri de ortaya çıkararak bugünkü çok Çekillilik meydana gelmiştir. Demek ki Dede korkut'ta Eski Anadolu Türkçesine uygun olarak ekin yalnız düz Çekilleri vardır: yiri ۱۹۱-۳ . delüyi ۲۴۵-۱۱ . oğlanı ۲۳۷-۴ . baÇumu ۲۳۰-۳ misallerinde olduğu gibi. Bu ek Batı Türkçesinde yalnız isimlerde kalmamış . umumi akkuzatif eki haline gelmiştir. Dede korkut'ta da umumi akkuzatif eki olarak görülür . iyelik eklerinden sonra gelince önüne tabii n yardımcı sesi gelirtasını ۲۴۲-۴ . ikisini ۱۴۳-۴ misallerinde olduğu gibi. (۴۰)

٢. iyelik eklerinden sonra gelen akkuzatif eki-nı bugün artık bulunmayan bu ek Dede korkut'ta çok geniş ölçüde kullanılmıştır: sünüsini ١٣٢-٢ . baġını ١٧٦-١٢ . aġzını ٨٣-٣ . dirisin ٢٦٠-١ misallerinde olduġu gibi.

Esasen bu ek bütün Batı Türkçesinde son zamanlara kadar devam etmiştir. (٤١)

٣. Eski Türkçede zamirlerden sonra gelen akkuzatif eki olan -nı -ni Batı Türkçesinde bugün Azeri sahasında vokalle biten isimlerden sonra kullanılmak suretiyle yaġamaktadır. Fakat Dede korkut'ta bu ek bugünkü gibi yalnız bazı zamirlerde görülür : bunu ٢٩-١٠ . ٢٨٥-٥ onu ٢٨٧-٥ . anı ٧-٩ . ١٣-٤ misallerinde olduġu gibi fakat vokalleri Eski Anadolu Türkçesine uygun olarak daima düzdür. Bu çinçavat aġzında da bugün böyledir. (٤٢)

Lokatif Eki : (bulunma eki)

Dede korkut'ta lokatif eki -da. -de Ğeklindedir. Yani ekin bugünkü gibi t'li Ğekilleri de mevcut olmayıp Eski Anadolu Türkçesi hususiyetiyle yalnız d'li olan Ğekilleri vardır : aġaġda ٢٥٨-٥ . kıġda ٢٤-٥ . dipde ١١٠-١٢ misallerinde olduġu gibi. (٤٣)

Ablatif Eki: (ayrılma eki)

Ablatif eki Dede korkut'ta Eski Anadolu Türkçesine uygun olarak -dan. -den Ğeklinde olup bugünkünden yalnız t'li Ğekilleri olmaması bakımından farklıdır. Beyvek'den ٩٤-٩ . dilden ١٢٨-٣ misallerinde olduġu gibi. Eski Anadolu Türkçesinde kliġe halinde görülen ve eski -dın. -din ablatif ekini taġıyan öndim ٢٣١-٨ . ٢٣١-١٣ . ٢٤٦-١٣ kelimesi Dede korkut'ta da vardır. (٤٤)

İnstrumental eki

Dede korkut'ta bugün canlılığını kaybetmiş bulunan -n instrumental eki vardır ve canlı olarak kullanılmaktadır dünin ١٨٦-٨ . ٢٣٩-٢ . ٢٦٧-٤ . yazın ١٥-١١ . güzin ١٥-١١ . yayan ٣٠-٢ . saġınçın ٣٥-١ . öylen ١٧٢-٤ . ١٧٢-٥ . vaktin ٨٥-١٣ . ١٤٣-٦ . ٢١٤-١ . ansuzın ٢٨٩-٦ . ١٦-٨ misallerinde olduġu gibi. Görülüyor ki ekin önündeki yardımcı vokal daima düz kalmaktadır. Bu Eski Anadolu Türkçesinin bir hususiyetidir . Yayan instrumentalı yerine Dedekorkut'ta aynı zamanda bugün Azeri sahasında olduġu gibi yakak ٣٠-١١ . ١٤٦-١٠ Ğeklinin kullanıldığını da kaydetmeliyiz. (٤٥)

Yön ekleri

Dede korkut'ta yön ekleri -ra. re ve -aru. -erü Ğeklindedir . Yani bugünkünden farklı olarak -aru. -erü'nün vokali yuvarlaktır. Bu Eski Türkçeden Eski Anadolu Türkçesine böyle geçmiştir . sonra ١٥-٥ . taġra ٢٥٦-٩ . içerü ٢٥٧-٤ . tıġaru ٨٨-١٠ . yukaru ٢٤٣-١٠ . depere ٢٠٣-٧ . ٢٠٩-٥ misallerinde yön ekleri görülmektedir . (٤٦)

Eġitlik eki

١. Dede korkut'ta asıl eġitlik eki -ça. -çe Ğeklindedir Diġer ç'li eklerde olduġu gibi eserde bu ekin de bugünkü c'li Ğekli yoktur Bunu Ğu ç'li yazılıġlarla eserin imlasını da açıkça göstermektedir. Aġça ٢٩٩-٦ . alça ١٨٣-١١ . depdükçe ٢١٦-٧ . depeçe ١٢٥-١٠ . gökçe ٣-٨ . gökçe (taġ) ١٢٦-٦ . kısırça ١١٢-١١ . kolça ٥-٧ . ٣١-١١ . Bu ç'li yazılıġlar diġer ç'li eklerin de eserde ç'li olduġunu açıkça

gösteriyor. Bilhassa sedalı seslerden sonra ç yazılığI bu hususta hiç bir Ğüphe bırakmayacak mahiyettedir. Hem Eski Anadolu , hem Azeri eseri olarak Dede korkut'un ç tarafında olduğu kesindir, güphesizdir. (٤٧)

Bir Eski Anadolu metni olarak Dede korkut'ta –ça. –çe eki çok iğlektir. Bugün Azeri sahasında da bu ek Türkiye Türkçesinden çok iğlektir. Azeri sahasında , bugün edatlarla karĖıladıđımız bir çok eğitlik ifadesi için eskiden olduğu gibi yine bu ek kullanılmaktadır . iğte Dede korkut'ta da bu ek hem devre, hem sahaya uygun olarak çok iğlek bulunmaktadır: gökçe ٣-٨ . kolça ٥-٧ . alçça ١٣-١٣ . deveçe ١٢٥-٩ . köğekçe ١٢٥-٩

. depeçe ١٢٥-١٠ . tariça ١٢٥-١٠ . kazança ٢٢٤-١٢ . erçe ٢٥٢-٢ . halvetçe ٢٧٢-٤ . topça ٢٧٧-٨ . yumrığınça ٣-١ . Ėabadança ٧-١١ . öyledençe ٨-٩ . bilesinçe ١٧-٨ . yalunuzça ٢٤-٩ . tozluça ٣١-٣ . ardinça ٣١-٦ . kölgelüçe ٣٥-٣ . borkümçe ٤١-٣ . çevgenümçe ٤١-٥ . Ėapanumça ٤١-٦ . çakmakluça ٤٦-٤ . yanınça ٤٧-١٣ . destursuzça ٦٠-١٢ . karaluça ١٠٤-١٣ . ayıbluça ١١٥-٣ . öninçe ١٣٦-١٠ . kurımığça ١٣٧-٥ . altunluça ١٤١-٨

misallerinde olduğu gibi. Bilhassa sıfat ekinden sonra getirilmesi dikkati çekmektedir. Bu bugün Azeri sahasının tipik bir kullanılığıdır. (٤٨)

٢. Dede korkut'taki ikinci eğitlik eki , bütün Eski Anadolu Türkçesinde olduğu gibi. –layın. –leyin'dir: oğırlayın ١٦٠-٥ . hecesinleyin ٦-١ . yetdüğinleyin ٢٠٣-٢ . gördüğinleyin ٢٠٣-٤ misallerinde olduğu gibi. (٤٩)

٣. Dede korkut'taki üçüncü eğitlikeki zamirlerde görülen – çılayın. –çileyindir: bunçılayın ٧-١٠ . ٨-٥ . bençileyin ٢٦٧-٥ misallerinde olduğu gibi. Bu ekin Ėekli ve kullanılığı bütün Eski Anadolu Türkçesinde böyledir. (٥٠)

Soru eki

Soru eki Dede Korkut'ta Eski Anadolu Türkçesindeki Ėekliyle daima düzdür: aç mı ٢٥٤-٨ . ok mı ٢١١-٩ . koç mı ٢١١-٩ . koyun mı ٢١١-٩ . hüner mi ٢٥٤-١٠ misallerinde olduğu gibi. (٥١)

İkinci bölüm İndeks

A

açdılar:- Tokolmayanlar.

lar:- Çokluk eki.

٥٦/D١٤٢

adaklusundan :- adama.

dan :- Ablatif eki.

٣٣/D٨٩

ademller:- Yokluk , hiçlik.

Ler:- çokluk eki.

٦٣/D١٥٩

adına:- isim.

a :- Datif eki.

٢٨/D٧٣, ٤٦/D١٢١, ٦٨/D١٧٠

ağça :- iplikçe.

ça :- eiÇitlik eki.

٩/D٢٤

Ağaçun :- Büyük sap ve dalların sert bitkisi.

Uñ :- Genetif ekleri.

١٤/D٣٥, ١٤/V٢٠, ٢٥/D٦٦, ٤٦/V٥٣, ٦١/V٨٥, ٦٨/D١٧٠.

ağarduğunun :- gün ağarması.

uñ :- Genetif ekleri.

٦٢/D١٥٨

ağluñ :- koyun ağılı.

uñ :- Genetif ekleri.

١٨/D٤٦

ağırlar :- tartıda çok çeken.

lar :- Çokluk eki.

٢/D٧

ağızlular :- avurtla iki çene arası.

lar :- Çokluk eki.

٣١/D٨٣

ağlamakdan :- Göz yağı dökmek.

dan :- Ablatif eki.

٤٥/D١١٨

ağlaÇdılar :- Birlikte.

lar :- Ablatif eki.

٣٤/V٣٥, ٣٦/D٩٧, ٧٢/D١٨٣

ağlatdılar :- Bir kimsenin ağlamasını sağlamak.

lar :- Çokluk eki.

٥٢/D١٣٤

âlâdan :- Daha yüce, üstün.

dan:- Ablatif eki.

٦١/D١٥٦

ala:- KarıÇık renkli, alaca.

a:- Datif eki.

٢/D٧, ٤/V٦, ٤/D١٢, ٥/D١٣, ٥/V٨, ٥٧/D١٥, /D١١, ٩/D٢٥, ١٤/D٣٨, ٢٦/V٢٠-٧, ٢٦/D٦٦, ٢٦/D٦٨, ٢٦/D٦٩, ٢٧/V٢٢, ٢٨/D٧٣, ٢٨/D٧٥, ٥١/D١٣٢, ٥١/V٧٤, ٥٣/D١٣٨, ٥٥/D١٤١, ٥٩/D١٤٩.

alanuñ:- düz ve açık yer.

uñ:- Genetif ekleri.

٣١/D٨٤, ٤٥/D١١٩, ٦٤/D١٦٢.

alasına:- alaca.

a:- Datif eki.

٧/D٢٠

alayın:- askın.

n:- instrumental eki.

٥/D١٣.

alçakdan:- yerden uzaklığı az olan.

dan:- Ablatif eki.

١٠/D٢٦.

alça:- AĞağılık , Soysuz.

Ça:- EĞitlik eki.

٨/D٢٣, ١٠/D٢٧, ٧٢/D١٨٣.

aldılar:- Hilediler.

lar:- Çokluk eki.

٢٧/V٢٢, ٢٧/D٧٠, ٥٢/D١٣٤, ٦٠/١٥٢.

alduğuş:- Hilenuñ.

uş:- Genetif ekleri

٦٣/D١٦٠.

alduñ:- Hilenuñ

uş:- Genetif ekleri

٧٢/D١٨٦

alduñuz:- Hilenuz

nuz:- iyelik eki

٤٠/V٤٣

alemleri:- Alâmet, niÇan, iÇaret

leri:- iyelik eki

٢/D٧

alıÇmağuş:- yadırgamaz hâle gelmek

a:- datif eki

٧١/D١٧٨

alimler:- Bilgin

ler:- çokluk eki

٢/D٦

Allahdan:- Bütün kâinatı yoktan var eden

cenâb:- Hakkın zâtına mahsus

ilâhi bir isimdir.

dan:- Ablatif eki

٥٨/V٨١

Allaha:- Tanrı

a:- Datif eki

٣٦/D٩٩, ٤٦/D١٢١, ٤٦/V٥١

almakdan:- elle almakdan

dan:- Ablatif eki

٢٣/D٥٩, ٢٨/D٧٣

almayınçuş:- elle almayınçuş

çuş:- EĞitlik eki

٤٦/V٧٤, ٥٤/D١٣٩

andan:- ondan

dan:- Ablatif eki

٣/D٩, ١٦/V٥٦, ٣٣/D٩٠, ٣٨/D١٠٢, ٤١/D١٠٩, ٦٦/D١٦٦, ٧٢/D١٨٣, ٧٣/D١٨٥

anda:- onda

da:- lokatif eki

- ١٠/V١٥, ٢٨/D٧٣, ٣٣/D٨٩
 anlar:- onlar
 lar:- çokluk eki
 ٤٣/D١١٣
 anlara:- onlara
 a:- Datif eki
 ٦٦/D١٦٦
 anları:- onları
 ları:- iyelik eki
 ١٣/D٣٤
 anlaň:- onlaň
 ñ:- instrumental eki
 ١٤/D٣٦
 anadan:- çocuk sahibi kadın
 dan:- Ablatif eki
 ١/V٣, ٧١/D١٧٩
 ana:- yavrusu olan kadın
 a:- Datif eki
 ٢/D٧
 anaň:- yavrusu olan kadınıň
 ñ:- instrumental eki
 ٤٦/V٥٣, ٥٨/D١٤٧, ٦٦/D١٦٦
 anası:- çocuğun anası
 sı:- iyelik ekleri
 ٤٥/D١١٩, ٥٢/D١٣٥, ٥٣/D٧٦, ٥٥/D١٤١
 anamuň:- yavrusu olan kadınmuň
 uň:- Genitif eki
 ٩/D٢٤, ٣٥/D٩٥, ٥٢/D١٣٦
 anasınıuň:- çocuğun anasınıuň
 nuň:- Genitif eki
 ١٠/D٢٨, ١٢/D٣١, ٢١/D٥٥
 araň:- iki Çeyi birbirinden ayıran uzaklık
 n:- instrumental eki
 ٣٥/D٩٥
 arasında:- iç : Bunların arasında iyide var
 da:- lokatif eki
 ٨/D٢٢, ٥٥/D١٤١
 aradan :- iki Çey birbirinden ayıran uzakdan.
 dan :- Ablatif eki
 ٦٣/D١٦١
 arada :- iki Çeyi birbirinden ayıran uzakda
 da:- Lokatif eki
 ١٠/D٢٦, ٣١/D٨٣
 arafatda :- hacıların arefe günü vakfe yaptıkları
 da :- Lokatif eki
 ٥٠/D١٣١

aradına :- Arkası sıra

a :- Datif eki

١١/D٢٩, ١١/D٣٠, ١٢/V١٧, ١٤/D٣٦, ١٩/D٥٠, ٣٧/D١٠٠, ٥٥/D١٤١, ٥٨/D١٤٧.

aradınca:- Arkası sıra, ardı sıra.

ca:- EĞitlik eki

٢٤/V٦٦, ٢٤/٦٠, ٢٤/D٦١, ٢٤/D٦٢, ٦٠/D١٥١, ٦٠/V٨٣.

arkasında:- birÇeyin ters av karada ve denizde hayvan tutma iÇi.

da:- Lokatif eki

٦٨/D١٧١

armağanlar:- Hediye

lar:- çokluk eki

٢٧/V٢٢

arslandan:- aslan: zoo

dan:-Ablatif eki

١٠/D٢٧

asından:- daha aÇağı derece iyi anlatır.

dan:- Ablatif eki

١٥/V٥٥

aslandan:- Erkek isim

dan:- Ablatif eki

٧٢/D١٨٣

aÇağı:- yukarının zıddı

a:-Datif eki

٣٦/D٩٨, ٣٦/V٣٨

aÇlanına:- AÇılamak.

a:- Datif eki

٥٣/D١٣٦

aÇmaduñ mı :- tehlikeli hastalıklardan korumak alınan tedbir.

mı:- Sorun eki

٧٢/D١٨١

atdan:- binmeden.

dan:- Ablatif eki

٣/V٦, ٥/V٨, ٨/V١٣, ٢٥/D٦٤, ٤٦/V٥٢, ٥١/V٧٤, ٦٠/D١٥١, ٦٠/V٨٤.

atda:-Binmede.

da:- Lokatif eki

٥٨/١٤٨

ata:- ceddânî, atalara

a:-Datif eki

١٠/D٢٦, ١٧/V٥٧, ٣٥/D٩٥, ٥١/V٧٣, ٥٣/V٧٦

atada:- ceddânî, atalardan.

dan:- Ablatif eki

١/V٣

atadan:- ceddâni, atalardan.

da:- Lokatif eki

١٦/V٥٦, ١٧/D٤٤, ٢٢/D٥٦, ٤٤/V٤٩

atasına:- kocasına

a:- Datif eki

٤٥/D١١٧, ٧٠/D١٧٧

atayın mı:- Bir işe bağlatmak tâyin etmek.

mı:- soru eki

٥٤/D١٣٩

ava:- karada ve denizde hayvan tutma işi .

a:- Datif eki

٧/D٢٠, ٧/D٢١٧١٢, ٩/D٢٤, ١٤/D٣٨

Avladılar:- yakalamak

lar:- Çokluk eki

٨/D٢١٧١٢

aydan:- Gök cismiden

dan:-Ablatif eki

٥٧/D١٤٤

aygırına:- Damızlık erkek at

a:- Datif eki

١٤/D٣٧, ٤٥/D١١٩, ٤٦/V٥١, ٦٩/D١٧٩.

aytdılar:- memelilerin etobur takımı iri hayvanı lar:- çokluk eki

١٢/D٣١, ٣٠/D٨٢, ٣٣/D٨٩, ٤٢/V٤٦, ٤٣/V٤٧, ٦١/D١٥٦, ٧٠/D١٧٧.

ayna :- kendimizi içinde gördüğümüz cam.

a:- Datif eki

٣/V٥

ayrıdñ:- yerleri bir olmayan

ñ:- instrumental eki

٤٣/D١١٤

azizler:- sevgili

ler:-Çokluk eki

٢/D٧

B

babaña:- Birtopluğun bağında bulunan kimse

a:- Datif eki

١٢/D٣١, ٣٦/D٩٩.

babañı:- Tekke büyüğün.

ı:- Akkuzatif ekleri.

١٢/V١٧

babasından:- halat takılan dGkme.

dan:- Ablatif eki

٦/D١٧

babañ:- Aile reisiñ.

ñ:- instrumental eki

٤٦/V٥٣, ٦٧/D١٦٨, ١٣/D٣٣, ٢٨/D٧٣, ٣٠/D٨٠, ٣٠/V٢٨D٨١, ٣٤/D٩٤

babası:- Aile reisi

sı:- iyelik eki

٤١/D١١٠, ٦٤/D١٦٢, ٦/D١٥, ٧/D١٨.

babasına:- Aile reisisine

a:- Datif eki

١٣/D٣٣, ٤٧/V٦٩.

babamuñ:- Aile reisinuñ

uñ:- Genitif eki

٧/D١٨, ٩/D٢٤, ٩/D٢٥, ٢٧/D٧٠, ٢٨/D٧٣, ٣٥/D٩٥, ٣٦/D٩٨, ٣٧/D١٠١, ٥٢/D١٣٦, ٥٤/D١٣٨, ٧٢/D١٨١.

bacadan:- dumanı çeken yol

dan:- Ablatif eki

٦٣/D١٦١.

badyalar:- Rüzgâr

lar:- Çokluk eki

١٤/D٣٦, ٤٧/D١٢٣.

bağladılar:- sarmak

lar:- Çokluk eki

١١/D٣٠, ١٢/V١٧, ٥٢/D١٣٤.

bağlamadılar:- üç çift telli bir tambura.

lar:- çokluk eki.

٧٣/D١٨٦.

bağlarımız:- bahçelerümüz.

muz:- iyelik eki

٦٣/D١٦٠.

bağlatduñ:- Takmak

uñ:- genitif eki

٥٣/D١٣٦.

bağlananda:- irtibat.

da:- Lokatif eki

٢/D٦, ٢٢/D٥٦.

bakıGuñdan:- bakma iGi

dan:- Ablatif eki

٤٠/D١٠٦

bakduñ:- korku

uñ:- Genitif eki

٤٤/D١١٥, ٤٧/D١٢٤, ٥٣/D١٣٦.

balçıgına:- YapıGkan ve özlü çamur

a:- Datif eki

٧٠/D١٧٦.

banlâdukta:- Bağırmak

- da:- Lokatif eki
٤/D١١, ٨/D٢١٧١٢.
- baĢaň:- Derece
ň:- instrumental eki
٢٤/D٦٠.
- baĢından:- Tepe, zirve
dan:- Ablatif eki
٢٦/V٢١, ٥٥/D١٤٠.
- baĢlarından:- Tepe, zirvelerinden.
dan:- Ablatif eki
٣٣/D٩١
- baĢımızdan:- kenarımızdan
dan:- Ablatif eki
٤٠/D١٠٧
- baĢına:-kenarına.
a:- Datif eki.
١٦/D٤٢, ٥١/V٧٣, ٤٣/D١١٤, ٤٦/D١٢٢, ٧٢/D١, ٦٠/D١٥٣, ٤٤/D١١٥, ٣٣/V٣٣
- baĢuňı:- kenaruňı
ı:- Akkuzatif ekleri
٥/D١٣

- bayırda:- Alçak daĢ
da:- Lokatif eki
٢٧/D٥٧
- bazirganuň:- doĢan kuĢunuň
uň:- Genetif eki
٢٧/D٧١, ٢٧/D٧٢.
- bazirganlar:- DoĢan kuĢlar
lar:- Çokluk eki
٢٧/V٢٢, ٢٧/D٧٠.
- bebekleri :- küçük bebek oyuncaĢı
leri :- iyelik ekleri
٣/D٧, ٣/D٨, ٣/D٩
- bedeninde :- kale duvarı
de :- Lokatif eki
٦٩/D١٧٣
- beden :- Kuldand
den :- Ablatif eki
٤/D١١, ٥/D١٣, ٦٨/D١٧١
- betine :- Ģehre rengine
e :- Datif eki
٤٧/V٦٨ – ٧
- beyni :- Ara, aralık
i :- Akkuzatif ekleri
٢/V٤

Bıyıklarından :- üst dudak üzerinde çıkan kıllar ve bazı balıklarda deri uzantısı.

dan :- Ablatif eki

٢٤/D٦٢

bileginden :- Hatta

dan :- Ablatif eki

١٤/D٣٦, ٤٤/D١١٥, ٤٧/D١٢٣

bağazundan :- Boynun ön kısmı

dan :- Ablatif eki

٥/D١٣, ٢١/D٥٣

borçundan:- Geri verilmek üzere alınan paraveya bir, malın karŞılığı.

dan :- Ablatif eki

٥/D١٥

boyunda :- Gövdenin bağla omuzarasında kalan bölgesi.

da :- Lokatif eki

١٥/D٣٨

boyına :- uzunluk

a :- Datif eki

٧/١٩, ٨/D٢١, ٨/V١٣, ١٣/D٣٤, ١٢/D٣١, ٤٠/D١٠٦, ٤٠/V٤٣.

boyuna :- uzunlamasına

a :- Datif eki

٧/D٢١V١٢, ١٢/D٣١, ٥١/V٧٣

böğürden :- Karnın yan tarafı

dan :- Ablatif eki

٢٤/D٦٠, ٥٩/D١٥٠

börkümçe :- Kalpak

çe :- Eğitlik eki

١٦/V٥٦

buğrası :- Erkek deve

s١ :- iyelik ekleri

٦/D١٥

bün dan :- sıkıntıdan

dan :- Ablatif eki

١٨/V٥٩, ٣٨/D١٠١, ٦٨/D١٧٠

bunda :- Sıkıntıda

dan :- Ablatif eki

١٩/D٥٠, ٢٨/D٧٣, ٣٦/D٩٩, ٣٦/V٣٨

Buradan :- Bu yerden

dan :- Ablatif eki

٥٨/D١٤٦

buyunuzunda :- Etmek, eylemek : ifade buyurdu.

da :- Lokatif eki

٧٠/D١٧٦

Buzlatdun : Suyun soğuktan katılağmığdonmus hali.

un :- Genitif ekleri

٥٣/D١٣٦

buzağusı :- Henüz sütten kesilmiş ineğin küçük yavrusu.

sı :- iyelik ekleri

٧٢/D١٨١

buzlatdılar :- Ağlamak

lar :- Çokluk eki

٣٨/V٤٠.

C

cahiller :- Bilmeyen

ler :- çokluk eki

٦٣/D١٦١, ٦٧/D١٦٨

Canına :- Ruh : canın çıksın

a :- Datif eki

٣٢/V٣٢, ٦٧/D١٦٨

Cariye :- eskiden parayla alınıp satılan kız.

e :- Datif eki

٦٠/D١٥٣

Casusı :- Hafiye, gizli polis

Sı :- iyelik ekleri

١٤/D٣٨, ٣٣/V٣٣

Cıdan :- atın iki omuzu arasından

dan :- Ablatif eki

٥٥/D١٤١

Cıda :- atın iki omuzu arasında

da :- Lokatif eki

٥٣/V٧٦, ٧٢/D١٨٢

Cıdalar :- atın iki omuzu arasında

Lar :- çokluk eki

٥١/D١٣٢

Cıdanı :- atın iki omuzu arasından

ı :- iyelik ekleri

٥٩/D١٤٩

Ciğerinde :- Akciğerle karaciğerin ortak adı.

de :- Lokatif eki

C٦٠/V٨٤, ٢٥/D٦٣

Cömerdiler Ğ- elia.ık

ler :- çokluk eki

٧٣/D١٨٤

Cürcistanda :- ülke isim

Da :- Lokatif eki

٢٨/D٧٤

Ç

Çağda :- zaman parçası.

Da :- Lokatifeki

٤/D١١, ٨/D٢١٧١٢

Çağırıldılar :- okuma, davet

lar :- çokluk eki

٦/D١٧, ٧/D٢٠

Çağıra :- Davet etmek

a :- Datif eki

٧/V١١

Çalınça :- vurmak : kamçı çalmak.

Ça :- EĞitlik eki

١/D٤

Çalmayınça :- çalmak iĞi sirkatç

Ça :- EĞitlik eki

١/V٣

ÇalıĞdılar :- Bır Ğey meydana getirmek için emek sarfetmek : Bu eser için çok çalıĞtım.

lar :- çokluk eki

٧٢/D١٨٢

ÇalıĞanda :- çalıĞmak iĞini yaptırmak.

da :- Lokatif eki

١٤/D٣٤٧٢٠, ٢٦/D٦٦.

Çapmaduk mı :- koĞmaduk

mı :- soru eki

٤٤/V٤٩

Çapanda :- Gemi demiri, lenger

da :- Lokatif eki

١٧/D٤٤

Çapdılar :- Bir çemberin merkezinden geçerek bunun iki noktasını birleĞtiren doğru.

lar :- çokluk eki

١٥/D٣٨, ٢٧/D٧٠

Çartakdan :- Dört kener teĞkil eden küçük köĞk.

dan :- Ablatif eki

٣٥/D٩٥

ÇavuĞlar :- Haber götüren

Lar :- çokluk eki

٦٢/D١٣٧

Çaylara :- KurutulmuĞ olan yaprakları haĞlanarak suyu içilen çaygillerden bir ağaçcık.

a :- Datif eki

٩/D٢٤, ٥٣/D١٣٨

Çayun :- küçük akarsunun

un :- Genitif ekleri

٦١/D١٥٥

Çekilende :- Tartı

de :- Lokatif eki

٤١/D١١٠

Çekün :- Bankalara yazılan ödeme emri.

ün :- Genitif ekleri

٢٠/D٥٣

Çeksünler :- slavların batı kolundan olan bir millet veya bu milletin soyundun olan kimse.

Ler :- çokluk eki

٢١/D٥٣

Çenesine :- Diğlerin altlı üstlü bağılı bulunduğu kemik parçası.

e:- Datif eki.

٧٣/D١٨٥

Çevgenümçe :- değnek

Çe :- EĞitlik eki

١٦/V٥٦

Çevresinde :- Etraf, civar

De :- Lokatif eki

١٧/D٤٥

Çıgırğdurdılar :- dağdan yuvarlanan büyük kar kümesi.

Lar :- çokluk eki

١٥/D٣٨

Çıkarmayınça :- çıkarmak iĞi

Ça :- EĞitlik eki

٤٦/V٧٤

Çıkınça :- Bağ, bohça, paket

Ça :- EĞitlik eki

٥٢/D١٣٤

Çıka :- içeriden dıĞarıya varmak.

a :- Datif eki

٦١/D١٥٥

Çobanun :- sığırvs, otlatan kiĞifar-basit kiĞi.

un :- Genitif ekleri

٢٠/D٥١, ١٦/V٥٦, ١٨/D٤٧, ٢٢/D٥٦, ٢٣/D٥٩

Çobanı :- sığır vs, otlatan kiĞi, basit kiĞini

ı :- Akkuzatif ekleri.

١٩/D٥٠

Çobana :- çobana ve rilen ücret.

a :- Datif eki

١٩/D٥٠

Çobanları :- basit kiĞileri

ları :- iyelik ekleri

١٨/D٤٦

Çönge :- zayıf kuvvetsiz.

e :- Datif eki

٦٢/D١٥٨

Çözdiler :- Düğümlü bağılı veya sarılı bir Çeyi açmak.

Ler :- çokluk eki

٥٦/D١٤٢

D

dayalar :- Dadi

lar :- çokluk eki

٢٩/D٧٧, ٤٥/D١١٧

Dedenün :- Büyük baba

ün:- Genitif ekleri

٣٢/D٨٩

değende :- Dokunmak

de :- Lokatif eki

٤/D١١, ٨/D٢١٧١٢

delünün :- bir ve ya iki hörgücü bulunan ve yük taçımakta kullanılan iri bir hayvan cinsi.

ün :- Genitif ekleri

٣٢/V٣٢

denizlerün :- yer yüzünün büyük bir kısmını örten engin su kitlesi .

ün :- Genitif ekleri

٢١/D٥٥

derelerde :- iki dağ arazındaki uzun çukur.

de :- Lokatif eki

٢٥/D٦٤, ٤٦/V٥٢

Derviçlere :- Tarikat mensubu.

e :- Datif eki

٩/D٢٤, ٥٣/D١٣٨, ٥٤/D١٣٩

derisin :- insan ve hayvan vücudunu kaplayan tüylü örtü.

in :- instrumental eki

٢٤/V٦٥, ٢٤/V٦٦, ٥٩/V٨٢

derisinden :- insan ve hayvan vücudunu kaplayan tüylü örtüden.

den :- Ablatif eki

٢٢/D٥٦

Deveden :- Geviçgetiren memelilerden uzun bayunlu, sırtında bir ve ya iki hörgücü bulunan ve yük taçımakta kullanılan iri bir hayvan cinsi.

den :- Ablatif eki

٣/D٩, ٥/V٨, ٥/D١٥, ٨/V١٣, ٥٢/V٧٥

devenün :- olağanüstün.

ün :- Genitif ekleri

٧٣/D١٨٥

develerün :- olağanüslerün.

ün :- Genitif ekleri

١٩/D٤٨, ٢٣/D٥٨, ٤٧/D١١٧

Develerine :- dağanüslerine

e :- Datif eki

٣٢/D٨٧

Develer :- olağanüsler

Ler :- çokluk eki

١٧/D٤٥, ٢١/V٦٣, ٢٣/D٥٩, ٤٧/V٦٩.

devletünüz :- Baht, talih, saadet

nüz :- iyelik ekleri

٤٢/V٤٣, ٢/D٥

dikdiler :- Birbirlerine dik dan doğrulardan oluşmuğ.

ler :- çokluk eki

٣٧/D١٠١

dikilende :- Dik hale getirilmiş

de :- Lokatif eki.

١٧/D٤٤, ٤١/D١٠٩

dilin :- yürek, gönül, kalp

ü :- instrumental eki

dinlen :- Dinlemek işine konu olmak: sözüm dinlendi.

ü :- instrumental eki

١٤/D٣٦, ٢٩/D٧٧, ١٤/D٣٦, ١٩/D٥٠

dinleyende :- söylenen ve ya çalınan bir şeyi dinleyen kime.

de :- Lokatif eki.

٢/D٦

dirgürün :- diriltmek, yaşıtmak.

ün :- Genitif ekleri

dirler :güçlüler

ler :- çokluk eki

٢٨/D٧٣, ٢٩/D٧٧, ٣٨/D١٠١, ٣٨/D١٠٢

dirisi :- canlısı

si :- iyelik ekleri

٣٤/D٩٣, ٣٥/D٩٤, ٣٧/D١٠١.

divanına :- Büyük meclis

a :- Datif eki

diyem :- isimli :- memleketim diye, bir kitap yazdı.

n :- instrumental eki

٤٦/V٥٣, ٦١/D١٥٤, ٢٠/D٥٢, ٦٥/D١٦٥.

diyeyin mi :- Diyerek mi .

mi :- soru eki

dizinün :- uyluk ile baldırın birleştiği oynak bölge ve bulunun ön kısmı.

ün :- Genitif ekleri

٢٦/V٢١, ٥٩/V٨٢

Dökmedün mi :- Dökmek işi.

mi :- soru eki

dökürdün mi :- Dökmek işini yaptırmak

mi :- soru eki

٥٣/D١٣٦, ٤٤/D١١٥, ٤٤/V٤٩

dökün :- Dökülme zamanı.

ün :- Genitif ekleri

٥٦/D١٤٢

Döndiler :- kendi ekseni etrafında hareket etmek.

ler :- çöklük eki
٣٧/٧٣٩, ٢٧/٧٢٣.

döğediler :- Açıp yaymak, yere serdiler.

ler :- çöklük eki
٤/D١١, ٥/D١٣.

Döğen :- Açıp yaymak, yere seren.

n :- instrumental eki
٣/٧٦

dumrulun :- Körelme.

ün :- Genitif ekleri

٦٢/D١٥٦, ٦٢/D١٥٧, ٦٤/D١٦١, ٦٧/D١٦٩, ٦٨/D١٧٠.

dulumın :- Eski ölmüğ karı ve ya koca.

n :- instrumental eki

E

ecelün:- ölüm için tayin ve takdir edilmiş vakit ve hayatın sonu.

ün:- Genitif ekleri

٣١/D٨٣

egenümüz:- Emrini yerine getiren . hakim.

٤٠/D١٠٦

ehlinün:- Gönül ehli . rint . kalender.

ün:- Genitif ekleri

٥/٧٨

elün:- insanın tutmaya ve iğ görmeye yarayan iki organından her biri.

ün :- Genitif ekleri

٤١/D١٠٨

elündenĠ- BirseferĠ Birel tabanca.

den:- Ablatif eki

٤٣/D١١٤

elinden:- iğ: onun elinden ağırdır.

den:- Ablatif eki

٢٧/٧٢٣, ٢٢/D٨٦, ٦٢/D١٥٨, ٦٥/D١٦٥, ٧١/D١٨٠.

elinde:- iğ: onun elinde ağırdır

de:- Lokatif eki

٢/D٦

eline:- iğ: onun eline ağırdır

e:- Datif eki

٨/D٢٢, ١٢/D٣٢, ١٥/D٤٠, ٢٦/٧٢١, ٣٣/٧٣٣, ٣٣/D٩١

elümde:- acıklı

de:- Lokatif eki

٤١/D١٠٩, ٦٢/D١٥٧, ٦٣/D١٥٩, ٦٣/D١٦٠.

Elbetde:- Her halde . süphesiz.

deĠ- Lokatif eki

٦٩/D١٧٥.

elleri :- iğ: onun elileri ağırdır.

leri:- iyelik ekleri

٥٦/D١٤٤

ellerinden:- iğ: onun ellerinden ağırdır.

den:- Ablatif eki

١/D٢٧٢

ensesinde:- Bağın arka kısmıda.

de:- Lokatif eki.

٢٤/V٦٥, ٥٩/D١٥٠

ensesine:- Bağın arka kısmına.

e:- Datif eki

٧٣/D١٨٦

erün:- kocaun.

ün:- Genitif ekleri

٢/v٤, ٣٣/v٣٣

erine:- Erkekine

e:- Datif eki

٣/D٩

erenlere:- Allah'a ulağmığ olan insanlara.

e:- Datif eki

٦٠/D١٥٣

erenlerün:- Allah'a ulağmığ olan insanların.

ün:- Genitif ekleri

٣٢/D٨٦

erenler:- Allah'a ulağmığ olan insanlar

ler:- çokluk eki

١٦/D٥٦, ٢٤/V٦٥, ٢٥/V٦٨, ٤٦/D١٢٢, ٥١/D١٣٢, ٥٧/V٨٠, ٦٨/D١٦٩, ٦٨/D١٧١.

ere:- Askere

e:- Datif eki

٤٣/D١١٣, ٤٣/D١١٤

esdüğinde:- Notada duraklama zamanı vebunu göstern iÇaret.

De:- Lokatif eki

٤/D١١, ٨/D٢١٧١٢.

etinden:- insan ve hayvanlardaki deri ile kemik arasında kas ve yağdan oluğan tabaka.

den:- Ablatif eki

١١/D٣٠, ٢٠/D٥٢, ٣٧/D١٠٠, ٥٢/D١٣٤

etün:- Besin bakımından kasun.

ünĖ- Genitif ekleri

٢٠/D٥٣

etümden:- Besin bakımından kasdan.

den:- Ablatif eki

٢١/D٥٣

etmekde:- Değeri olmak: Bu kalem bin lira eder.

de:- Lokatif eki

٤٠/V٤٢

eylediler:- Etmerk. Kılmak. ĖĖlemek

ler:- çokluk eki

٢٦/D٦٨, ٤٦/D١٢١, ٧١/D١٧٨

eylen:- Etmek

n:- instrumental eki

٢٦/D٦٨

eyleye:- Etmeye

e:- Datif eki

٧/V١١

eyülikler:- yılın dokuzuncu ayı.

Ler:- çokluk eki

١٨/D٤٦

ezelden:- Bağlangıcı olmayan geniğ zaman pavçısı.

Den:- Ablatif eki

١/D٢٧٢

G

gafillüçe:- yapacağını önceden düğünmeyen . dikkatsiz . habersiz.

Çe:- EĞitlik eki.

٥٦/D١٤٣

gayıbdan:- tulumlu zurna çalan. Yapan veya stan.

dan:- Ablatif eki

١/D٢٧٢

geldünüz :- iratünüz

nüz:- iyelik ekleri

٧١/D١٧٨

geldün:- iratun

ün:- Genitif ekleri

١٣/D٢٣٣, ٧٣/D١٨٦

geldüğün:- iratuguk

ün:- Genitif ekleri

٣٩/D١٠٤

geldiler:- iratlar

ler:- çokluk eki

٢٧/V٢٢٢, ٢٨/D٧٤, ٣٥/D٩٥

gelinler:- yeni evli kızlar.

Ler:- çokluk eki

١٢/D٣٢

gelinümün :- yeni evli kızınımın

ün:- Genitif ekleri

٢٠/D٥٢, ٤٥/V٥١, ٦٤/D١٦٣

gezdüğünden:- Arazı ölçmede kullanılan düğümlin ip

den:- Ablatif eki

٧/V١١

giden:- Bir iğ için harcanan paranın tamamı . masraf

den:- Ablatif eki

٤٤/D١١٦, ٥٨/V٨١

girçeklerün:- DıÇarıdan içerine geçmek:

Bahçeye girmiğ.

ün:- Genitif ekleri

٢/D٥

gine:- yirmi bir Ėilin değerinde bir ingiliz altını

e:- Datif eki

٦/D١٥, ٧/D١٨, ١٧/D٤٤, ٣٩/D١٠٤, ٥٣/D١٣٦, ٥٨/D١٤٧.

ginün :- yine

ün:- Genitif ekleri

٢٤/V٦٥

gitdiler:- varmak. Göç etmek: Eve gitmek.

ler:- okluk eki

٣٧/V٣٩

Gökden:- Gökyüzü ve denizin yengi veya yeğile çalan mavi.

den:- Ablatif eki

٢/D٦, ٥٥/D١٤٠, ٥٧/D١٤٦, ٥٨/V٨١, ٦٣/D١٦١

gökeğ- sevimli güzel

e:- EĞitlik eki

١/V٣

göksünde:- semasında

de:- Lokatif eki

١٩/D٤٨, ٥٣/V٧٦

göksünün:- semasının

ün:- Genitif ekleri

٦٣/D١٦٠

göksi:- seması

si:- iyelik ekleri

٤/D١١, ٨/D٢١٧١٢, ١٤/D٣٦

gömeden :- gimeden.

Den:- Ablatif eki

٤٠/V٤٢

Gönderinün :- Bayrak çekilen direk.

ün:- Genitif ekleri

٢٤/D٦٠, ٢٦/D٦٦, ٥٩/D١٥٠

gönderüni :- yollatmak

i:- Akkuzatif ekleri

١٦/V٥٦, ١٩/D٤٨

gönderler:- Bayrak çekilen direk.

Ler:- okluk eki

٢٥/D٦٣

Gördiler:- Göz ve ıÇık yardımıyla bir Ėeyin varlığını duymak: Gelenteri gördün mü?

ler :- çokluk eki

٢٨/D٧٤, ٣٠/D٨٢

görende :- uygun olarak, gereğinece, uyarınca: ona göre hareket edersiniz.

de :- Lokatif eki

٢٤/D٦٠, ٢٤/D٦٢

gördün :- varlığını gözüyle anlamak: Toplantıda tanıdıklardan birini gördün mü?

ün :- Genitif ekleri

١٨/V٥٩, ٣٠/D٨٠, ٤٠/D١٠٧

gördüm :- yapmak : iÇ görmek

mi :- soru eki

٦٩/D١٧٥

görmedün mi : Görmek iÇi

mi :- soru eki

٧٢/D١٨١

görmeyinçe :- Anlamak sezmek : iÇin kötü bir sonuca varacağını görünce.

Çe :- EÇitlik eki.

١/V٣

Görün :- kendini göstarmek.

ün :- Genitif ekleri

٢٩/D٧٧

götinbe :- anat, çok kaba tabir, oturak, kış.

e :- Datif eki

٣/D٩

Götürdiler :- yakından uzağa sevk ve nakletmek EÇyasını alıp götürdü.

ler :- Çokluk eki

٢٥/O٦٣, ٢٩/D٧٥, ٢٩/D٧٧, ٣٦/O٩٧

götürende :- Bir Çeyi yürütmek Arabayı götürmek.

de :- Lokatif eki

٢٨/D٧٥

göyine :- yanmak

e :- Datif eki

٥٣/V٧٦, ٥٤/D١٣٨, ٥٥/D١٤٠

göze :- Hücre

e :- Datif eki

١/V٣

gözdcen :- Beğenilen kadın

den :- Ablatif eki

٤٤/D١١٥, ٥٣/D١٣٦

gözün :- Delik. çükür : iğenin gözü

ün :- Genitif ekleri

١٩/D٥٠, ٥٩/V٨٢, ٦٦/D١٦٧

gözler :- Görme organılar.

ler :- çokluk eki

٢٤/D٦٢

gözleri :- Görme organları.

leri :- iyelik ekleri

٨/V١٣, ١٧/D٤٤, ٤٠/D١٠٦, ٤٥/D١١٨.

gözeller :- Su kaynağılar.

Ler :- çokluk eki

٢٩/D٧٧.

gözlerün :- Görmelerin.

ün :- Genitif ekleri

١٠/D٢٧, ٤٠/D١٠٦.

güçine Ğ- zor. ğiddetine

e :- Datif eki

٦٥/D١٦٥

günde :- çağıdevir : Bu eserler onun gününde yapılmığtı.

de :- Lokatif ekii.

١٧/V٥٧, ١١/D٢٩

günden :-

den :- Ablatif eki

٣١/D٨٣

güninde :- Tarihinde.

de :- Lokatif eki

٢/D٦

güni :- Güneği

i :- Akkuzatif ekleri

٢٥/V٦٧

günü mi :- Güneğin mi.

mi :- Soru eki

٢١/D٥٤

Günahunuzu :- Günahı veya suçu olmayan.

١ :- Akkuzatif ekleri.

٢٦/D٦٦ç ٤٧/V٥٣

Gümüze :- kayıp. yok

e:- Datif eki

٢٠/D٥٣

güreğde :- Güreğme iği

de :- Lokatif eki

٤٤/V٤٩

güyegüsi :- sözde . sözüm ona sanki : Güye bize geleceksi.

si :- iyelik ekleri

٢٦/V٢١, ٥٢/D١٣٦

güyegülere :- sozde. Sözüm ona sanki : Güye bize geleceklere

e :- Datif eki

٤١/D١٠٨

Güyegünün :- sözde . sözüm ona sanki : cüye bize gelecekün.

ün :- Genitif ekleri

٤١/D١٠٩

H

habısdan :- uyku . yüya

dan :- Ablatif eki

٢٠/V٦٢

haberler :- Bir hadize hakkında verilen bilgiler.

ler :- Çokluk eki

٦٩/D١٧٥

haberün :- Ağızdan ağıza dolağan sözün.

ün :- Genitif ekleri

١٦/D٤٢, ٣٧/D١٠١, ٣٩/D١٠٤

haça :- çarmıh biçiminde olan Çekil. put.

ça :- EĞitlik eki

٤٧/D١٢٤

haksuza :- Doğru olmayan : Haksız bir ceza.

a :- Datif eki

٤٢/D١١١

hakluya :- Doğru gerçek

a :- Datif eki

٤٢/D١١١

hakına :- Doğruluk

a :- Datif eki

١٦/D٤٢

halumuz :- üstü kapalı Pazar yeri.

muz :- iyelik ekleri

١٤/D١٠١

halıçalar :- küçük halı çalar.

lar :- Çokluk eki

٢٨/D٧٣

haliçası :- küçük haliçası

sı :- iyelik ekleri

٣/V٦

handan :- Gülme . eğlenme . tebessüm.

danı :- Ablatif eki

٤/D١١, ٤/D١٢, ١١/D٢٩

hanları – Türklerde hükümdar . hakan : yavuz sultan selim Han.

lar :- çokluk eki

٣/V٦, ٧/V١١, ١٣/D٣٤, ٤٦/D١٢١

hanun :- sultanun

un :- Genitif ekleri

٤/D١١, ٥/V٨, ٦/D١٥, ٦/V٩, ٧/V١١, ٨/V١٣, ١٠/D٢٦, ١١/D٢٩, ١١/V١٧, ٣٠/D٨٢, ٣١/V٢٩, ٣٤/D٩٣, ٤١/D١١٠

٦٠/V٨٣, ٦٧/V٢١

harañça :- At üretilen çiftlik.

ça :- EĞitlik eki

٢٤/D٦٢

Hasretün :- Göreceği gelmek . arzu . özlem.

ün :- Genitif ekleri

٦٦/D١٦٦

hatuni :- Eski Türklerde hakan karşı.

١ :- Akkuzatif ekleri

٥/D١٤, ٨/V١٣, ٤٢/D١١٢

hatunun :- Eski Türklerde hakan karısının.

un :- Genitif ekleri

٦٧/D١٦٨

hayıfumuz :- Haksızlık . acınma üzülmü.

muz :- iyelik ekleri

١٥/V٥٥

hazine :- Derletin para ve mal varlığı.

e :- Datif eki

١٥/D٤٠, ٢٤/D٦٠, ٥٤/D١٣٨

hekimlere :- Doktor . tabip

e :- Datif eki

١١/D٢٩

hepümüz :- hepsimiz

müz:- iyelik ekleri

١٦/D٤٢, ٢٨/D٧٤

hırsızları :- BaÇkalarının malını çalan kimse.

ları :- iyelik ekleri

١٨/D٤٦

hürmetümüz :- hürmetümüz.

müz :- iyelik ekleri

٧/D١٨

hususın :- konu iğ . madde . özellik . yön.

ın :- instrumental eki

٢٨/D٧٤

hünerün :- ince ve Ėaiirtıcı ustalık.

ün :- Genitif eki

٦٩/D١٧٤

hüseynüñ :- Türk musikisinde bir makam.

ün :- Genitif eki

٢٢/D٥٥

ılıkısına :- Ne soğuk ne sıcak.

a :- Datif eki

٣٦/D٩٩

ıvmakları :- Akarsuların en büyüğü, ne hir, larn – iyelik ekleri

٢٣/D٥٩

ığuklar :- Aydınlık, parlaklık, mum, kandil . lamba lar :- çokluk eki

٥٠/D١٢٤

içinde :- de olan, Bardağın içinde ayran var.

de :- Lokatif eki

١٢/D٣٢, ١٢/D٣٣, ١٣/V١, ١٣/D٣٤, ٣٣/V٣٣, ٣٥/D٩٦

içmekte :- Bir sıyrı ağza alıp yutmak : su içmek.

de :- Lokatif eki

٣٥/D٩٥

içine :- sebep ve gaye gösterir : söylemek için geldim.

e :- Datif eki

٢١/D٥٥, ٥١/V٧٤, ٥٥/V٧٧.

içün :- Bir Çeyin içerisi : sandığın için.

ün :- Genitif ekleri

٣٤/V٣٤, ٥٠/D١٢٩, ٦٧/D١٦٩

iğçe :- ip eğirci alet

çe :- EĞitlik eki

١٠/D٢٧

ikisinden :- Birbirine zıt iki kısma ayrılığ:

Aramızda ikisin yoktur.

den :- Ablatif eki

٣٢/D٨٧, ٦٤/D١٦١

ikimüzün :-

ün :- Genitif ekleri.

٦٧/D١٦٩

ilde :- vilayetde

de :- Lokatif eki

١٢/V١٧, ٢٢/D٥٦

ilden :- Vilayetden

den :- Ablatif eki

٢٤/D٦٢

ilinde :- vilayetinde

de:- Lokatif eki

٥٧/D١٤٤

iline Ğ- Vilayete

e :- Datif eki

٤٧/D١٢٤, ٦٨/D١٧١, ٦٩/D١٧٤

illlerine :- vilayetlerine

e :- Datif eki

١١/D٣٠, ١٢/V١٧

Ğleyünüz :- Ekleme, birleştirme, bağlama için cümlelerde vasita ve alet ifadesi darak geçer.

nüz :- iyelik ekleri

٢-/V٤

ileyün :-

ün :- Genitif ekleri

٣٩/D١٠٥

imaratlar :- Çenlendirme . mamur etme.,

lar :- çokluk eki

٦٧/D١٦٨

imandan :- inanma : Kadere imanım vardır.

dan :- Ablatif eki

٢٦/D٦٦, ٤٦/V٥٣, ٦١/V٨٥.

imrençesi :- gıbtacasi.

si :- iyelik ekleri

٢٤/D٦١, ٣٤/V٣٤, ٤٦/V٥١, ٦٠/D١٥١

indiler :- Bir Kimsenin kerdi kurduğu hükmü ve kararı.

ler :- Çokluk eki

١٩/V٦٠.

ininçe :- Mağaranca.

çe :- EĞitlik eki

٢/٤

inmeyinçe :- inmek iĞi.

çe :- EĞitlik eki

٩/D٢٥. ٥٤/D١٣٨

irdiler :- iridyum cisminin sembolü.

ler :- çokluk eki

٧٠/D١٧٧

irmeyinçe :- iridyum cisminin sembolü

çe :- EĞitlik eki

١/٣

Ğsen :- duman tozu

n :- instrumental eki

٢/D٧. ٣/D٩. ٣٦/D٩٨

isinde :- Dumanında bıraktığı siyah leke.

de :- Lokatif eki

٧٣/D١٨٤

Ğstedüğün :- Dilemek : Biri para istiyor.

ün :- Genitif ekleri

٣٠/V٢٨D٨١

iĞkin :- bir çesit balık adı.

e :- Datif eki

٣٢/V٣٢, ٣٢/D٨٩, ٧٢/D١٨١, ٧٢/D١٨٣, ٧٣/D١٨٤.

iĞler :- insanın çalıĞarak yaptığı Ğeyler.

ler :- Çokluk eki.

١/D٢٧٢, ١٥/D٣٨, ٣٣/V٣٣, ٧٠/D١٧٦

iĞlemezler :- iĞlemezler iĞi

ler :- Çokluk eki

١/D٢٧٢

itdiler :- köpekdiler.

ler :- Çokluk eki

٣٣/D٩١, ٥٢/D١٣٤

itisinden :- köpekisinden.

den :- Ablatif eki

٧/D٢٠, ١٢/D٣١

itünüz :- Köpekiniz

nüz :- iyelik ekleri

٤٣/D١١٤

ivde :- acele etmekte

de :- Lokatif eki

٢/D٧, ٢/D٩, ٣٥/V٣٦.

ive :- çabuk davrana

e :- Datif eki

٥٨/D١٤٧

ivin :- çabuk davranın

in :- instrumental eki

٢٦/D٦٧, ٤٣/D١١٥

ivine :- çabuk davrana

e :- Datif eki

٤/V٧, ٢٨/D٧٣, ٣٣/D٩١, ٣٦/D٩٧, ٤٦/D١٢١, ٦١/D١٥٦, ٦٣/D١٥٩, ٧٠/D١٧٧.

ivini :- çabuk davranı

i :- iyelik ekleri

٢٥/D٦٥.

ivler :- çabuk davranmaklar.

Ler :- çokluk eki

١٢/D٣٢ ١٣/V١, ١٧/D٤٤

Ġvün :- çabuk davranuk

ün :- Geñnitif ekleri

٢/D٧, ١٨/V٥٩, ١٩/V٦٠, ٤٤/V٤٩

Ġvüne :- çabuk davranuna

e :- Datif eki

٥٦/V٧٩

ivumi :- çabuk davranımı

i :- Akkuzatif ekleri

٢٠/D٥١

ivüni :- çabuk davranunu

i :- Akkuzatif ekleri

٢٣/D٥٨

ivünüz :- çabuk davranunuz.

nüz :- iyelik ekleri

٤٣/D١١٤

iyesi :- sahip . malik

si :- iyelik ekleri

١٤/D٣٦

izzetumuz :- Büyüklük . yücelik . ululuk.

müz :- iyelik ekleri

٧/D١٨

K

kaba :- ÇiÇ . tümsek

a :- Datif eki

٤/D١١, ٨/D٢١٧١٢

kabzasından :- Bir Çeyin tutulacak yeri : kılıç kabzasından.

dan :- Ablatif eki

٤١/D١٠٨

Kabzasi :- Bir Çeyin tutulacak yeri : kılıç kabzası.

S١ :- iyelik ekleri

٢٠/D٥٢

Kaçdılar :- soru sıfatı : kaç paradılar.

Lar :- çokluk eki

١٦/D٤٢

Kaçına :- Bır çok : kaç kerre kalbimi yaktına.

a :- Datif eki

٤٦/D١٢١

Kaçmaya :- BaÇkalarının yanına kaçmayalar.

a :- Datif eki

٥٢/D١٣٥

Kada :- Boy . boybos.

da :- Lokatif eki

١٩/٤٨, ٣١/D٨٣

Kafirden :- Hakkı tanımayan.

den :- Ablatif eki

٢٢/D٥٧

Kafire :- küfre

e :- Datif eki

٩/D٢٥, ٢٢/D٥٧, ٢٤/D٦١, ٥١/D١٣٢, ٥٣/D١٣٤, ٥٥/D١٤١, ٥٨/D١٤٨, ٦٠/V٨٣.

Kafirün :- küfreün

ün :- Genitif ekleri

١٤/D٣٨, ١٦/D٤٢, ٢٠/D٥٢, ٢١/D٥٤, ٣٣/V٣٣, ٥٠/D١٣٠, ٥١/V٧٤, ٥٥/V٧٨, ٥٨/V٨١.

Kafirler :- küfreler

ler :- çokluk eki

١٦/D٤٢, ١٦/V٥٦, ٢١/D٥٥, ٤٦/D١٢٠, ٥٦/D١٤٣, ٧١/D١٧٨, ٧١/D١٨٠.

Kafirlerün :- küfrelerin

ün :- Genitif ekleri

١٦/V٥٦, ١٩/D٤٨, ٣٥/D٩٥

Kafirleri :- küfreleri

leri :- iyelik ekleri

٢٤/D٦٢, ٢٧/D٧٠, ٢٧/D٧٢, ٢٨/D٧٤

Kalka :- Ayak üzerinde dura

a :- Datif eki

٤٣/D١١٣

Kalmaya :- kalmak iGi

a :- Datif eki

٢٦/D٦٨

Kalasinun :- kalın biçilmiş uzun tahta.

un :- genitif ekleri

٢٧/V٢٣

Kamusına :- Hepbütün

a :- Datif eki

٢/D٧

Kanatlarun :- kuÇ kanatlar

un :- Genitif ekleri

٦١/V٨٥

Kandan :- Maden kuyusu

dan :- Ablatif eki

٢٩/D٧٨

Kanun :- Eskiden yılın ilk ve son ayına verilen isim.

un :- Genitif ekleri

٥/D١٣

Kanı :- DüGünce . kanaat.

ı :- iyelik ekleri

٨/٢٣, ٤٥/D١١٨, ٥٩/D١٤٨

Kaplanı :- Hindistanı

ı :- Akkuzatif ekleri

٤١/D١١٠

Kapundan :- Aniden uzanıp almak.

dan :- Ablatif eki

١٩/D٤٨

Kaplanına :- Hindistanına.

a :- Datif eki

١١/V١٦

Kapağına :- Aniden uzanıp almak.

a :- Datif eki

٥٨/١٤٨ ٧٣/D١٨٥

Kara :- siyah

ra :- yön ekleri

١٦/D٤٤٢, ١٦/V٥٧, ١٧/D٤٤٤, ١٧/V٥٨, ١٧/D٤٤٥, ١٨/D٤٤٦, ١٨/V٥٩, ١٩/D٤٤٨, ٢٠/D٥٣, ٢١/D٥٤, ٢١/D٥٥, ٢٢/D٥٦.

٢٣/D٥٨, ٢٣/D٥٩, ٢٤/V٦٥, ٢٤/D٦٠, ٢٥/D٦٣, ٢٥/D٦٤, ٢٥/D٦٦, ٢٦/V٢٠ – ٧, ٢٦/D٦٦, ٢٧/D٧٠, ٢٧/V٢٣.

٢٧/D١٠٠, ٣٠/V٢٨D٨١, ٣١/V٢٩, ٣١/D٨٣, ٣١/D٨٤, ٣٣/D٩١, ٣٤/V٣٤, ٣٤/D٩٣, ٣٤/D٩٤, ٣٥/V٣٦, ٣٥/D٩٦.

٣٦/D٩٧, ٣٦/D٩٨, ٣٨/V٤٠, ٣٨/D١٠٣, ٣٩/D١٠٤/D١٠٥, ٣٩/V٤٢, ٤٠/V٤٢, ٤٠/D١٠٦, ٤٠/V٤٣, ٤٤/D١١٥.

٤٥/D١١٧, ٤٥/D١١٨, ٤٦/V٥٢, ٤٦/V٥٣, ٤٧/V٦٨ – ٧, ٤٧/D١٢٣, ٤٧/V٦٩, ٥٠/D١٣٠, ٥١/D١٣٢, ٥١/D١٣٣.

٥١/V٧٤,

٥٢/V٧٥, ٥٢/D١٣٦, ٥٣/D١٣٧, ٥٣/V٧٦, ٥٤/D١٣٩, ٥٥/D١٤١, ٥٥/V٧٨, ٥٦/D١٤٢, ٥٦/D١٤٣, ٥٦/V٧٩, ٥٦/D١٤٤.

Karalar :- siyahlar

lar :- çokluk eki

٣٣/V٣٤

Karaça :- yaan keçisi çeĞidinden.

ça :- EĞitlik eki

١٨/D٤٧, ١٩/D٥٠, ٦٦/D١٦٦, ٦٦/D١٦٧.

Karınun :- Rahim onu dokuz ay karnında taĞıdı .

un :- Genitif ekleri

٧/D١٩, ١٩/D٥٠, ٢٠/D٥٠

Karlar :- Türk musikisinde din dıĞı güfteli bir büyük Ğekil

lar :- çokluk eki

١/V٣, ٢/D٧, ٤٣/V٤٨

KardaĞlarına :- Aynı anne ve babadan doğan.

a :- Datif eki

٣٢/D٨٦

KaradaĞa :- EĞ. Akran

a :- Datif eki

٣٧/D٩٩

Karım :- EĞ . evdeĞ . zevce

ım :- soru eki

١/V٣

Karımından :- Erkeğin diĞisinden.

dan :- Ablatif eki

٧٣/D١٨٤

KartaĞumdan :- Gençliği, tazeliği, körpeliği. KalmamiĞ : kart kız.

dan :- Ablatif eki

٣٧/D٩٩

KarĞuladılar :- Birbirine aykırı aln, zıt, Bu iĞ ahlaka karĞıdır.

lar :- çokluk eki

٤/D١١, ٥/D١٣, ٤٦/D١٢٠

KarĞusunda :- açılmıĞ ölçü larak kullanılan Ğekli.

Da :- Lokatif eki

٢٦/D٦٧, ٤٧/V٦٩

Katında :- sırada. Tabaka

da :- Lokatif eki

٧/D٢٠

Katına :- sıraya

a :- Datif eki

٩/D٢٥

Kavağun :- AteĞ tutuğturmak veya sigara yakmak için çakmak gibi Ğeylerle tuluğturulan kuru Ğey.

un :- Genitif ekleri

٤٢/D١١٠

Kavmınun :- kavımle ilgili

un :- Genitif ekleri

١/D٢٧٢

Kaytabanlar :- Deve sürüsü

lar :- çokluk eki

٦/D١٨, ١٢/D٣٢, ٥٨/D١٤٧

Kayın :- kayıngillerden.

n :- instrumental eki

٤٥/V٥٠

Kayalardan :- Büyük ve sert tağ kütlesi

dan :- Ablatif eki

١٧/D٤٥, ٥٣/D١٣٦

Kayıda :- kusma

da :- Lokatif eki

٥٦/V٧٩, ٥٧/V٨٠, ٦٩/D١٧٦

Kazanun :- yemek piğirmeye ve ya bir Ėsey kaynatmaya yarayan büyük kap.

un :- Genitif ekleri

١٤/٣٦, ٥٥/D١٤٢, ٥٢/D١٣٤, ١٧/D٤٤, ١٩/٥٠, ١٥/٤٠, ٢١/٥٣

Kesün :- Jimnastik ayakkabısı.

ün :- Genitif ekleri

٥٦/D١٤٣

Keserler :- Tahta ve ağaç yontmaya yarayan

ler :- çokluk eki

٦٩/D١٧٥

Kılıçdan :- uzundan.

dan :- Ablatif eki.

١/D٤, ٢٥/D٦٥, ٤٦/V٥٢, ٧٣/D١٨٤.

Kıldan :- canlıların derisinde bulunan sert ve kalın tüy.

dan :- Ablatif eki

٥٦/D١٤٤

Kızdan :- Diği çocuk

dan :- Ablatif eki

٣٠/D٨٠, ٧١/D١٨٠

Kızun :- Diği çocukun.

un :- Genitif ekleri

٢٠/V٦١, ٢١/D٥٥, ٦٨/D١٧٣

Kimden :- Eskiden "ki" yerine kullanılırdı.

den :- Ablatif eki

٢/V٤

Kimsene :- Eskiden kimse

e :- Datif eki

١/D٢٧٢

Kiminün :- Bazısı, bir takımını : kimi çalığkan.

un :- Genitif ekleri

١٣/D٣٤

Kiğileri :- insanlar

Leri:- iyelik ekleri

٤/D١١

Kocanın :- Bir kadının eĞi, eĞ, zevc.

un:- Genitif ekleri

٧/D١٩

Kocalar :- kocamanlar.

lar :- çokluk eki

١٢/D٣٣, ١٣/D٣٤

Koçlarımız :- Damızlık erkek kayun.

Muz :- iyelik ekleri

٤٠/D١٠٧

Kolda :- insanlarda omuzlardan aĞağıya doğru inen bir organ.

da:- Lokatif eki

٤٢/D١١٠

M

mahalda :- yerde

da :- Lokatif eki

٢٤/V٦٥, ٤٥/D١١٨, ٥٥/D١٤٢, ٥٩/V٨٢, ٧١/D١٨٠.

maksudına :- istenilen Ğey.

a :- Datif eki

٣٣/D٩١

malından :- Varlık, servetinden.

dan :- Ablatif eki

١/D٤

malına :- Varlık, servetine

a :- Datif eki

١/V٣

malumuz :- paramuz

muz :- iyelik ekleri

٢٨/D٧٤

Mayınça :- Deniz veya karada toprağa gizlenmiş bomba.

ça :- EĞitlik eki

٦٣/D١٥٩

medinenün :- Ğehir, belde.

ün :- Genitif ekleri

٢١/D٥٥

mekkeye :- Hıcazda Hz. Muham medin doğduğu ve kabenin bulunduğu Ğehir

e :- Datif eki

٢/D٦

melikden :- padiĞahdan.

den :- Ablatif eki

٢٠/V٦١

melikün :- padiĞahun

ün :- Genitif ekleri

٤٦/D١٢١

meydan :- alan

dan :- Ablatif eki

٦/V٩, ٢٥/D٦٣, ٤٦/V٥٢, ٦٠/V٨٤

meydanda :- alanda

da:- Lokatif eki

٦/V٩, ٧/D١٨, ٤٤/V٤٩, ٧١/D١٧٨, ٧٢/D١٨٣

meydana :- alana

a :- Datif eki

٧١/D١٧٩

meydanun :- alanun

nü :- Genitif ekleri

٦/D١٧, ٦/V٩, ٧/D١٨, ٧٢/D١٨٢

muhammede :- Tekraren övülmüŒ, birçok defa hemdedilmiŒ

de :- Lokatif eki

٢٥/D٦٣, ٦٠/D١٥٣, ٧٢/D١٨٢

muradına :- murat

a :- Datif eki

٣٣/D٩١

murada :- muratda

da :- Lokatif eki

٤٦/V٥١, ٥٥/D١٤٠

müddetden :- zamandan

dan :- Ablatif eki

٥/D١٥

müminler :- iman etmiŒ, islam dinine inanmıŒ, imanlı

ler :- Çokluk eki

٦٣/D١٦١

müslümanlar :- islam dininden olan kimse.

lar :- Çokluk eki

٢٨/D٧٥

N

nağahandan :- Ansızın, birdenbire.

dan :- Ablatif eki

١٥/D٤٠, ٢٩/D٧٦, ٦١/D١٥٥, ٦٢/D١٥٧, ٦٨/D١٧١.

nakaralar :- müzler

lar :- Çokluk eki

٢٥/D٦٣, ٤٦/V٥٢

nakaraçıları :- müzçüleri.

ları :- iyelik ekleri.

٤٢/D١١٢

namerdden :- mektupden

dan :- Ablatif eki

١٢/V١٧

namerdde :- Mektupde

de:- Lokatif eki

١٣/D٣٤, ١٣/V١, ١٤/D٣٥V٢٠, ٢٥/D٦٦, ٥٨/V٨١, ٦٠/D١٥٢, ٦١/V٨٥, ٦٨/D١٧٠.

namerdlerük :- Mektuplerün

ün :- Genitif ekleri

٧/V١١, ٨/D٢١V١٢

namerdler :- mektupler

ler :- Çokluk eki

٨/D٢٢, ١١/D٢٩, ١٢/D٣١, ٦٠/V٨٤.

nağibinden :- neğet eden, ileri gelen.

dan :- Ablatif eki

١/D٣

Neler :- Tekrar yolıyla iki öğeyi birbirine bağlar : onu ne gördüm, ne tanıdım:

ler :- çokluk eki

٤/V٧, ٧/D١٩, ٢٠/D٥٢, ٣٦/D٩٧, ٦٤/D١٦٢, ٦٥/D١٦٤, ٦٦/D١٦٦.

Nesneleri :- Ağırlığı ve kütlesi olan her türlü varlık.

leri :- iyelik ekleri

٣٢/V٣١

Nesnen :- öznenin dığında kalan her konu.

n :- instrumental eki

١٩/V٦٠

nevaleleri .- ığıklı, parlak

leri :- iyelik ekleri

٢/D٦

neyler:- müzler

ler :- çokluk eki

٥٩/D١٤٨

neyledĖn :- isteğine ulağma.

üx :- Genitif ekleri

٥٥/١٤٠

niceden :- kaö, ne kadardan.

dan :- Ablatif eki

٢/D٧, ٣/D٩, ٥/D١٥, ٧/D٢٠, ٦٤/D١٦٢, ٦٨/D١٧٢, ٧١/D١٨١, ٧٢/D١٨٣.

nireden :- harita çıkarmak için üçgenler çizmeden

dan :- Ablatif eki

١٠/D٢٧, ١٧/D٤٤, ٥٦/D١٤٢

nireye :- harita çıkarmak için üçgenler çizmeye.

e :- Datif eki

٤٢/D١١١

niğanı :- iz, belirti, alamet.

ı :- Akkuzatif ekleri

٣٤/D٩٣.

niĠanlun :- sözlü, yavuklun

un :- Genitif ekleri

١٢/D٣٣

niĠanlusılar :- Evlenmeye hazırlık için bir çiftin parmaklarına yüzük takmak.

Lar :- çokluk eki

٢٩/V٢٦

Nökerleri :- ArkadaĠ, hizmetçi, maiyet.

leri :- iyelik ekleri

٧/D٢٠

O

Obada :- Büyük göçebe çadırı

da :- Lokatif eki

٦١/D١٥٥.

OĠulda :- Erkek evlat.

da :- Lokatif eki

٢٦/D٦٨

OĠlanun :- Erkek çocukun.

un:- Genitif ekleri

٦/١٥, ١٠/١٥, ٥١/V٧٤, ٥٥/D١٤٠, ٥٥/D١٤١, ٥٦/D١٤٤.

OĠlana :- Erkek çocuka.

a :- Datif eki

٦/V٩, ٦/V١٠, ٦/D١٨, ٧/D١٨, ١٠/V١٥, ١٣/D٣٤, ٢٨/V٥, ٥٥/D١٤١, ٥٦/D١٤٢.

OĠuzdan :- Tosun

dan :- Ablatif eki

٢٩/D٧٨, ٦٠/D١٥٣, ٧١/D١٧٨.

OĠuzda:- Tosunda

da :- Lokatif eki

٢٤/D٦٢, ٢٩/D٧٨, ٣٠/D٨٠, ٤٠/V٤٣.

Ohdan :- sevine, veya hoşluk anlatır.

Dan :- Ablatif eki

٧٣/D١٨٤

Olmakdan :- valık kazanmak

Dan :- Ablatif eki

٧/V١١

Orduna :- asker

a :- Datif eki

٥٤/D١٣٩

Ormana :- kerestelik ağaçlarla kaplı geniş ağaçlar topluluĠu.

a :- Datif eki

٤٢/D١١٠

Ortamuz :- yeniçeri ocaĠında tabur.

muz :- iyelik ekleri

٣٠/D٨٠

Otağına :- Büyük ve gösteriçli çadır.

a :- Datif eki

٤٦/D٢١٢

Otağlar :- Büyük ve gösteriçli çadırlar.

lar :- çokluk eki

٥٥/D١٤٠

Oyuna :- Hoçça vakit geçirmek için eğlenceli yarıç

a :- Datif eki

٤٣/V٤٨

Ozanun :- Halk Çairi, aÇık.

un :- Genitif ekleri

٦٨/D١٦٩

Ö

Öğün :- Defa, kere

ün :- Genitif ekleri

٧١/D١٨١

Öldürün :- ölümüne sebep olmak.

ün :- Genitif ekleri.

٥٦/D١٤٢

Öldürdiler :- ölümünler sebep olmak.

ler :- çokluk eki

٤٦/D١٢١

Öninden :- yüze gelen taraftan.

den :- Ablatif eki

٨/D٢٢, ٧٢/D١٨٢

Öninde :- Yüze gelen tarafta.

da :- Lokatif eki

٨/D٢٢, ٢٩/V٢٦, ٣٨/V٤٠.

Önine :- yüze gelen tarafa

e :- Datif eki

٣/V٦, ٤/D١١, ١٧/D٤٥, ٢١/D٥٤, ٢٩/D٧٧, ٣٤/٩٣, ٤١/D١٠٨, ٥٢/D١٣٦, ٧٣/D١٨٥.

Öpdiler :- Dudakla dokunmak : Gül tenli.

ler :- çokluk eki

٢٨/D٧٤

Öyleden :- onun gibi olandan.

den :- Ablatif eki

٣/V٥

Öyledençe Ğ* onun gibi olandança

çe :- EĞitlik eki

٣/V٥

P

Parası :- Bir kuruÇun kırkta birisi.

sı :- iyelik ekleri

٦٤/D١٦٣

Paralar :- Bir kurnÇun kırkta biriler.

lar :- çokluk eki

٢٢/D٥٦

Pamakları :- ingiliz uzunluk ölçü birimi

ları :- iyelik ekleri

١٤/D٣٦

Payende :- Rütbe, derece

da :- Lokatif eki

٢/D٥

Pehlivanı :- güreÇçi

ı :- Akkuzatif ekleri

٦٠/V٨٣

Pehlivanların :- güreÇilerük.

un :- Genitif ekleri

٢٧/D٧٢

Pencere :- DıÇarıdan ıÇık almak için durarlarda yapılan camlı çerÇeve.

e :- Datif eki

٦٣/D١٥٩

Peygamberün :- Allahın emirlerini in sanlara haber veren.

ün :- Genitif ekleri

٣/D٩, ٣١/D٨٥

PiÇenün :- Anası babası belli olmayan çocuk.

ün :- Genitif ekleri

٣٠/D٨٠

Püre :- patates.

re :- Yön ekleri

٣٠/V٢٨D٨١, ٣١/D٨٥, ٣٢/D٨٦, ٣٢/V٣١, ٣٢/D٨٧, ٣٣/D٩١, ٣٤/D٩٤, ٤٥/D١١٨, ٤٦/V٢١, ٦٦/D١٦٥, ٦٦/D١٦٨.

Püreler :- patatesler.

ler :- çokluk eki

٢٦/D٦٧, ٢٦/V٢١, ٢٦/D٦٨, ٢٦/D٦٩, ٢٧/V٢٢, ٢٧/D٧٠, ٢٨/D٧٤, ٢٨/D٧٤, ٢٨/D٧٥.

Pürenün :- patatesünün

ün :- Genitif ekleri

R

rahmine .- Acıma, esirgeme, karuma

e :- Datif eki

٢/D٤

rızkumuzu :- Azık, yiyecek, içecek Çey

ı :- Akkuzatif ekleri

٢٧/V٢٣

S

saklar :- saplar

lar :- çokluk eki

٥٠/D١٢٤

sakladılar :- BırÇeyi baÇkalarının gmremeyeceği yere koymak

lar :- çokluk eki

١١/D٢٩

saldılar :- Direklerin getirilmesiyle oluÇturulan deniz ve ya ırmakı taÇıtı.

lar :- çokluk eki

٦٠/D١٥٢

sarmaÇan :- birbirine sarılan

n :- instrumental eki

٤/V٧٧

saya :- Ayakkabının üst yumuÇak bölümü

a :- Datif eki

١٤/D٣٧

sazdan :- kamıÇdan

den :- Ablatif eki

٤٦/V٥١

sazun :- kamıÇun

un :- Genitif ekleri

٥٣/D١٣٦

saza :- kamıÇa

a:- Datif eki

٤٦/V٥١

sen mi :- Teklik ikinci Çahıs zamiri

mi :- soru eki

٦٢/D١٥٩

senden :-

den :- Ablatif eki

٥٥/D١٤٠, ٥٨/D١٤٧, ٦٤/D١٦٣, ٦٥/D١٦٤, ٦٨/D١٧١

senün :-

ün :- Genitif ekleri

١٢/D٣٢, ١٢/D٣٣, ١٣/D٣٣, ٣٠/D٧٩, ٣٧/D٩٩, ٣٨/V٤٠, ٤٤/V٤٩, ٤٧/D١٢٤.

seviÇdügün :- AÇk yapmak

ün :- Genitif ekleri

٤٤/V٤٩

sızılar :- Hafif ve ince ağı.

lar :- Çokluk eki

٢/V٤

sızınça :- Hafif ve ince ağıınça.

ça :- EÇitlik eki

١/D٤

silmeyinçe :- silmek hareketi

çe :- EĞitlik eki

٩/D٢٥, ٥٤/D١٣٨

sohbetine :- karGılıklı konuğup hoğca vakit geçirme

e :- Datif eki

٢٦/D٦٧

Sonra :- içinde bulunulan zamana görfe ilerisini anlatır.

ra :- yön ekleri

٥/D١٥, ٣٣/D٩٠, ٤٢/D١١١, ٦٦/D١٦٦, ٦٦/D١٦٧, ٦٧/D١٦٨, ٧٢/D١٨٣, ٧٣/D١٨٥.

Sözçe :- Lakırdı, kelam

Çe :- EĞitlik eki

٧١/D١٧٨

Sözler :- Lakırdılar, kelimeler.

ler :- çokluk eki

٥/V٨

Suçından :- Mevcut değerlere aykırı davranığ.

den :- Ablatif eki

٤٦/D١١٥

Surahiler :- Delik, gedik

ler :- Çokluk eki

١٤/D٣٦, ٤٧/D١٢٣

Süridiler :- Sürmek iğini yaptırmak.

ler :- Çokluk eki

٥٢/D١٣٤

Ėabadañça :- hicri ٨. ay.

ça :- EĞitlik eki

٣/D٧

Ėapa :- kim

a :- Datif eki

٢٥/D٦٣, ٥١/D١٣٢, ٦٠/V٨٤

Ėarabun :- kırmızı Ėarap rengine olan.

un :- Genitif ekleri

٧/D٢٠

Ėehirden :- Büyük yerleğim merkezi.

den :- Ablatif eki

٧٢/D١٨٣

Sehirler :- Büyük yerleğim merkeziler.

ler :- Çokluk eki

٣٩/D١٠٤

Ėıra :- üzüm suyu.

ra :- yön ekleri

٣٣/D٩٠

ĖiĖdiler :- ĖiĖmiĖdiler.

ler :- Çokluk eki

١٢/D٣٢

goldan :- ğu iÇaret sıfatının eski Ėekli.

den :- Ablatif eki

٢٥/D٦٤, ٤٢/D١١١

ġolina :- Ėol cenuetin ırmakları/Akar Allah deyü deyü (Y. Emre).

a :- Datif eki

٨/V١٣, ٤٧/V٦٩, ٥٢/V٧٥, ٦٨/D١٧٣.

ġudan :- Yer, zaman ve söz zincirinde biraz uzakça olanı gösterir : Ėu evin önünde.

den :- Ablatif eki

٩/D٢٥, ٤٦/D١٢٠, ٥٤/D١٣٨

ġulardan :- Yerlerden

den :- Ablatif eki

٧/D١٩, ٢٨/D٧٥

ġularına :- Yerlerine

a :- Datif eki

١١/D٢٨

ġundan :- Ėu zamirinin uzaklağma hali.

den :- Ablatif eki

١٨/V٥٩

ġükirler :- Görülen iyiliğe karĖı gösterilen memnun iyet.

ler :- Çokluk eki

٤٦/V٥١

T

tahtında :- Hükümdarlık koltuğu

da :- Lokatif eki

٢٥/D٦٥

takdılar :- kemer

lar :- Çokluk eki

١٢/V١٧, ٣٤/V٣٤, ٥٢/D١٣٤

talusından :- Sır, arka, kürek kemiği.

den :- Ablatif eki

٢٠/V٦٢

talusunun :- Sır tınun, afka, kürek kemiği.

un :- Genitif ekleri

٦/V٩, ٨/D٢٣

tamında :- Eksiksiz, noksansız

da :- Lokatif eki

٥٦/D١٤٤

Tanıdılar :- Hayret, ĖaĖma.

lar :- Çokluk eki

٤٠/D١٠٧

tanığdılar :- Tanıdık kimse.

lar :- Çokluk eki

١١/D٢٩

tarafa :- Yön
a :- Datif eki
١٠/D٢٦
tarafda :- Yönde.
da :- Lokatif eki
٢٥/D٦٤, ٦٠/V٨٤
tartun :- kovma
nn :- Genitif ekleri
٢٠/D٥٢
taÇa :- Kaya
a :- Datif eki
١٠/D٢٧
tavlasından :- At ahır
den :- Ablatif eki
٣١(D٨٢
tavlası :- At ahır
sı :- iyelik ekleri
٢٧/D٧٠
tayısı :- At yavrusu.
sı :- iyelik ekleri
٢٤/D٦٢

teküre :- Bizans imparatorluğu zamanında valilere verilen isim.
re :- Yön ekleri
٧١/D١٧٨, ٧١/D١٧٩
Tekürinün :-
ün :- Genitif ekleri
٦٨/D١٧٢
Tekine :- uğurlu
e :- Datif eki
٣٨/D١٠١.
Tonuz :- Bin kilogramlık ağırlık ölçüsü.
nuz :- iyelik ekleri
٥٦/D١٤٤
topuğundan :- Büyük bir ateçli silah.
den :- Ablatif eki
٤/V٧٧
torunları :- Çocuğun çocuğu.
ları :- iyelik ekleri
٥٤/V٧٧
toya :- Çocuğun çocuğu
ları :- iyelik ekleri
٥٤/V٧٧

Toya :- Acemi, görgüsü eksik.

a :- Datif eki

٢/D٧

tazluça :- Tozu olan

ça :- EĞitlik eki

١٢/D٣١, ١٩/D٤٩.

tulara :- "Yazıklar olsun" anlamında.

a :- Datif eki

٤١/D١٠٩

turığundan :- Gezme.

den :- Ablatif eki

٤٠/D١٠٦

tura :- Tuğra

ra :- Yön ekleri

١٤/V٥٤

turun :- Tuğranun

un :- Genitif ekleri

٤/V٧

tutanda :- Ele almak

da :- Lokatif eki

٢٢/D٥٦, ٢٤/V٦٥, ٥٩/D١٥٠

tüyinden :- insan ve hayvan derisi üzerinde biten ince tel.

den :- Ablatif eki

٢٢/V٦٤

U

Uçından :- uzun Ėeylerin sivri v bitim noktası: Bıçağın ucu.

dan :- Ablatif eki

٣/V٥, ٢٧/D٧١, ٥٩/D١٥٠

uçına :- Bir Ėeyin en kenarında kalanı

a :- Datif eki

٣/V٥, ٥١/D١٣٣

uçardan :- uçucudan

dan :- Ablatif eki

٣٣/D٩١

uçurdun :- uçmasına sebep olmak.

un :- Genitif ekleri

٥٣/D١٣٦, ٥٤/D١٣٨

uğurun :- iyilik, saadet, bereket, hayır.

un :- Genitif ekleri.

٧٠/D١٧٧

uğruna :- Hırsız

a :- Datif eki

١٩/D٤٩

ulemalar :- Alimler

lar :- çokluk eki

٢/D٦

urdılar :- insan ve hayvan vücudunun çeşitli yerlerinde çıkan ÇiÇ.

lar :- çokluk eki

١١/D٢٩, ٤٦/V٥١, ٦٠/D١٥٢.

uzunca :- oldukça uzun

ca :- EĞitlik eki

٢/D٧

Ü

üçüncüde :- üç sayısının sıra sıfatı.

da :- Lokatif eki

١١/D٢٩

ürküden :- korkuğ sıçramak.

dan :- Ablatif eki

١٨/D٤٦

üstine :- yukarı

e :- Datif eki

٥/D١٥, ٦/V٩, ٧/D١٩, ٨/D٢٣, ٩/D٢٥, ١٠/D٢٧, ١٢/V١٧, ١٤/D٣٧, ٢٦/V٢٠, ٢٦/D٧, ٤٠/V٤٣.

üstün :- yukarın

n :- instrumental eki

٥٩/V٨٢

üzerinden :- Bir Çeyin ğzerinden.

dan :- Ablatif eki

٢٤/D٦١, ٥٥/D١٤٢, ٦٤/D١٦٢.

üzerine :- Bir Çeyin üzerine.

e :- Datif eki

١٣/D٣٤, ١٤/D٣٦, ١٥/D٣٨, ١٥/V٥٥, ١٦/V٥٧, ٢٦/D٦٩, ٢٧/D٧٠, ٢٧/V٢٣, ٢٩(D٧٦, ٣٤/V٣٤, ٤٢/D١١١, ٤٦/D١٢١, ٥١/V٧٤ ٥٢/D١٣٤, ٥٨/V٨١, ٦٠/D١٥٢, ٦٠/V٨٤, ٦٠/D١٥٣, ٧٢/D١٨٢, ٧٣/D١٨٥.

üzerümüze :- Maksat ifade eder : çalÇmak üzere gitti.

e :- Datif eki

٢٧/V٢٣.

V

varun :- Mevcutun

un : Genitif ekleri

٧/D٢٠, ٧/V١١, ٢٠/D٥٢, ٢٩/V٢٦.

Vardı mı :- mevcut mı

mı :- soru eki ٣٥/V٣٦

vardılar :- Mevcutdılar.

lar :- çokluk eki

٣٠/D٨٢, ٣٤/D٩٤, ٤٠/V٤٢, ٤٠/D١٠٦, ٤٠/V٤٤.

Vara :- Mevcuta.

a :- Datif eki

٣٠/D٨٢, ٥٨/D١٤٦, ٥٨/D١٤٧, ٦٤/D١٦٢.

Vardun :- Mevcuduk

un : Genitif ekleri

٩/D٢٤, ٥٢/D١٣٦.

Y

Yabanda :- ıssız ve uzak yerde.

da :- Lokatif eki

٨/D٢٢

Yabandan :- ıssız ve uzak yerden

dan :- Ablatif eki

٣/D٩

Yağın :- yanıcı ve sıvı mineraller : Neft yağı

n :- instrumental eki

١٥/D٤٠, ١٦/V٥٩, ١٧/D٤٥.

Yağmaladılar :- zorla mal kapma.

lar :- çokluk eki

١٥/D٣٨, ٢٧/D٧١, ٢٧/V٢٣

Yaka :- yelkenlerde kenar.

a :- Datif eki

٥١/D١٣٢.

Yalakda :- Hayvanların su içtikleri kap.

da :- Lokatif eki

١٥/D١٤١

Yamacına :- Ayakkabı eskicisi

a :- Datif eki

٢٠/D٥٢

Yanına :- yön, taraf, kenar

a :- Datif eki

٣٥/D٩٤, ٣٦/D٩٧, ٣٩/D١٠٥, ٥٣/D١٣٦, ٥٤/D١٣٨.

Yarasma :- vücutta silahla açılmıŒ gedik : kılıç yarası.

a :- Datif eki

١١/D٢٩

Yağından :- Ömrüm

dan :- Ablatif eki

٢٧/D٧٠

Yavuklusına :- Niçanlı

a :- Datif eki

٣٣/D٩١

Yayanun :- Yürüyerek giden.

un :- Genitif ekleri

٥٢/D١٣٤

Yazısında :- Düz yer

da :- Lokatif eki

٥٢/D١٣٤

Yazısında :- Düz eki

da :- Lokatif eki

٢/D٦

Yeniden :- Değişik, görülmemiş

dan :- Ablatif eki

١٩/D٤٩

Yereler :- üzerinde yaşadığımız dünya.

ler :- çokluk eki

٧٢/D١٨٣

Yıkıldılar :- yüklemek : suçu bana yıktı.

lar :- çokluk eki

٤٦/D١٢١

Yiğitlerin :- Güçlü ve yürekli

ün :- Genitif ekleri

٧/D٢١٧١٢, ١٦/V٥٦, ٧٢/D١٨٦

Yine :- Bir daha tekrar.

e :- Datif eki

٦/V٩, ١١/V١٦, ١٣/D٣٤, ٢٥/D٦٥, ٣٤/D٩٣, ٤٢/V٤٦, ٧٣/١٨٥

Yoğurtdan :- Maya katılarak koyulaştırılmış süt.

dan :- Ablatif eki

٣٩/V٤٢

Yolından :- Maya katılarak koyulaştırılmış süt.

dan :- Ablatif eki

٦/D١٧

Yöneldiler :- Meyletmek

ler :- çokluk eki

yurtda :- insanın doğup büyüdüğü yer.

da :- Lokatif eki

١٧/V٥٧

Yukarudan :- Bir Çeyin üst kısmı.

dan :- Ablatif eki

٧١/D١٧٨

Yukarıdan :- yüksek bir kişi.

dan :- Ablatif eki

٣١/D٨٤

Yükletdün :- Bir Çeyin üstüne eçya koymak.

ün :- Genitif ekleri

٥٢/D١٣٤

Yüregüne :- Mideü karın, iç.

e :- Datif eki

yüzine :- çehre

e :- Datif eki

٥/D١٣, ٥/V٨, ٨/V١٣, ١٠/D٢٨, ٢٥/D٦٤, ٢٦/V٢٠-٧, ٢٦/V٢١, ٣٣/D٩١, ٣٣/V٣٤, ٣٤/D٩٤.

Yüzi :- yüzey : suyun yhäzü

i :- Akkuzatif ekleri

٢٦/D٦٦, ٢٩/D٧٧, ٣٢/V٢٣.

Z

Zarlıklara :- ince perde veya örtü.

a :- Datif eki

٣٤/D٩٣

Zıra :- Bıktırıcı vedevamlı bir sesi anlatır.

a :- Datif eki

٣٤/D٩٤

Zübeyde :- öz, netice

de :- Lokatif eki

٣/V٥

Zülfikarun :- Hz. Muhammed tarafından

Hz. Ali'ye hediye edilen kılıç.

un :- Genitif ekleri

٢٢/D٥٥

((Sonuç))

Dede korkut kitabını inceledikten sonra ̇u sonuçları elde ettim : -

١ – Dede korkut kitabı Batı türkçesinin ilk devrinde yazılan eserlerden biridir .

٢ – Dede korkut kitabı saha bakımından doğu oğuz yani Azeri sahası içine girmektedir. ̇çinde geçen yer ve kavim adları bunu açıksa göstermektedir . Esrerin dili kendi coğrafyasına ve etnik durumuna tamamiyle uygun düğmektedir. Gramer ̇ekilleri bir yana kelimeler kelime grupları ve cümleler bakımından da her satırda Azeri Türçesi ile kaṙı kaṙıya geliriz . (kırdur – "kestirmek" ١٠-٦ alar sabah ١١-٧ çatma (kȧ) ١٣-١٢ olakim (belki) . "olurki" ١٤-٩ disi ehli ١٤-١١ toy eyle ١٤-١٩.

٣ – Dede korkut kitabının yalnız gramer yapısı , dil yapısı değil üslubu da Azeri sahasının havasını taçır.

٤ – Azeri ̇ivesinin sade kesik kesik kısa ifade tarzı Dede korkut'ta da çok bol kullanılmakta , Esere baçtan

sona hakim bunun alınına niye tayak olırsın tururın ١٧-١-٢).

٥ – Dede korkut'un diline en yakın ağız Dede korkut kitabındaki coğrafi sahasının ortasına yayılmış bulunan terekme – karapah ağızıdır.

٦ – Dede korkut kitabının yazılı tarihi bir metin olmakla beraber , nihayet halk konuğmasını da geniğ ölçüde aksettiren bir halk edebiyat mahsulü olduğunu düğünmek bu mukayese ve benzerliği daha açık bir ̇ekile sokar. Sentak ve ifade bakımından Dede korkut kitabı ile esasen çok zangin bir halk edebiyatına sahip bulunan Terekeme ağızı arasında büyük bir yakınlık bir aynılık vardır . Dede korkut kitabını okurken insan kendisini bir terekeme topluluğu içinde zanneder .

(kız zeliha , zübeyde ürüveyde , çankız

٧ – Eserin ismi bile Azeri Türkçesinin damgasını taçımaktadır.

٨ – Dede korkut kitabında gramer bakımından bugünkü Türkçeden farklı olarak bir çok eski gramer

Çekilleri ile doğu ağızcasına , yeni Azeri Türkçesine ait bir takım hususiyetler vardır.

٩ – Dede korkut kitabının iki nüshaları karışımıza iki nüsha halinde değil iki ayrı metin halinde çıkmaktadır. Bir de iki nüsha yani drestan ve vatikan nüshaları arasında ayrılıklardan başka bir de dil ayrılığı vardır . Bu ayrılıklar şunlardır : -

١) e – I : - iv – ev

٢) b – m : - Men – ben

٣) t – d : - Tik – dik

٤) k – h : - kalı – halı

٥) k – ğ : - ak – ağ

٦) v nüshası D nüshasından birleşik fiil Çekillerindeki

i – fiilin (i) vokalini bir çok yerlerde düğürmüştür

yidürdün – yidürdünse

çapar – iken – çaparken

١٠) Dönüçlülük , ortaklaşma ve meshul eklerinin yardımcı vokalleri D'de uyuma bağlanmamış. V'de ise bazen bağlanmış bazen bağlanmamıştır : -

<u>D</u>	<u>V</u>
Ur – ı – Ç	kuc – u – Ç
Tök – i	dök – ü

١١) D ve V nüshaları arasında Y protez bakımından bir ayrılık görülür

D	V
Ildırım	yıldırım

١٢) D nüshasında geç gerundiumu var , V nüshasında yoktur. V nüshasında ıcak – i çok gerundiumu kullanılmıştır : -

D	V
---	---

Degeç	Diyicek
-------	---------

١٣) Kelime gövdelerinde D ve V nüshaları arasında bir takım Çekil ayrılıkları vardır : -

D	V
Yorı	yoru
Yavrı	yavru
olur	otur

١٤) Hikayelerin yazıldığı Eski Anadolu Türkçesi devrinin dili drestan nüshasının dilidir. Vatikan nüshası ise daha sonraki bir devrin dilini taşımaktadır .

١٥) Drestan nüshasının hikayeleri içinde geçtiği sahanın dili doğu ağızcasını , yani Azeri Türkçesini vermekte vatikan nüshası ise Batı ağızcası yani Osmanlı Türkçesi ile yazılmış eserin batı ağızcasına çevrilmiş bir Çekli durumunda kalmaktadır .

١٦) iki nüshanın bir çok kusurları vardır . Drestan nüshası tamdır. Vatikan nüshası eksiktir . Drestan nüshanın yazılı kusurları az – Vatikan nüshasındaki çok fazladır .

١٧) Türkçe bakımından Dede korkut kitabının zengin ve çok temiz bir kelime kadrosu vardır. Dede

korkut hikayeleri göçebe bir cemiyetin hayatını canlandırırlar . Eserin kelime kadrosunda tabiat unsuları ve göçebe için kıymet olan canlı , cansız varlıklar ile kelimeler büyük bir yer tutarlar. Eserde dört Farsça terkip geçmektedir : - din - Muhammed , ğah – ١ erdan , zir ü zeber ism – ia'azm. Tek dua ismi olarak tabii tek kelime gibi muamele görmüştür kelimedden büyük olarak geçen Arapça ibareler de Ğunlardır : - resülaleyhi's – Selam ٢-١ , Allah – u samed ٢١٠-٢ Allah-u Ta'ala . ١٨) Arapça harfi tarifli olarak Ğu kelimeler geçmektedir El – akibet ٣٠٣-١٠ el – aman ٨٥-١ . ١٩) Farsça edatını taĞıyan misaller Ğunlar : - bi – haber ٩٠-٧ . bi – tekellüf ٤١-٧, ٦٣-٤, ١٥٢-٢ . ٢٠) BirleĞik yabancı kelimeler tek kelime gibi sayılmıĞlardır : - hemanden (haman – den ٢١٠-١١) haram – zade (٢٤٧-٨) haram zade ٢١) Eserde bulunan yabancı kelimeler halk diline girmiĞ çoĞu dini tabirler olan bazı kelimelerle birkaç isimden ibarettir. ٢٢) ğahıs adlarının büyük bir kısmının bile isimler olmayıp Türkçe isimler olmaktadır. ٢٣) Türkçe bakımından eser temiz bir kelime kadrosuna sahiptir. ٢٤) Dede korkutta çokluk ekleri Türkçedeki gibi – lar , ler tavrllar ١٤٦-٣ . Yigitler ٢٥٩-٨ . ٢٥) Ğyelik ekleri ise

١ . şahısta – m (baĞum) ٣٥-١٣)
 ٢ . şahısta – n (elun ١٠٨ – ٣)
 ٣ . şahıs – ١ – i – si – sı (yolu ٢٥٦ – ٧ , gözi ٤٢-٢)
 ١ . şahıs (çoĞul) – muz – müz (taĞarlarımız ١٦٠-٦)
 ٢ . şahıs (çoĞul) – nuz , - nüz (atunuz ١١٤ – ١)
 ٣ . şahıs (çoĞul) – ları , leri (oĞulları ١٤٦ – ٤)
 Yalnız – m , - n , - kendileriden önce gelen yardımcı sesi daima yuvarlaklaĞtır maktadır (Atumdan ٢٥-٢)
 Bir yerde ataĞı (٩٦- ٥) (atanı) Ğeklinde yazılarak buek ğ Ğeklinde gösterilmĞtir. Bu bir H – ğ deĞiĞikliĝi karĞındayız demektir. BuĞun Tebriz aĝzında da bu deĞiĞiklik görülür. Ğ dav'ye çevirilerek ٢ – ğahısiyeliĝi bu aĝzda babav, anav Ğekline girmiĞtir.
 Teklik üçüncü Ğahıs – ١ – i – sı , - si Dede korkut kitabında daima düz olmalarıdır. Yalnız bunun ٢٣١-٤. ٢٣١-٥. ٢٣٣-١١. Kelimesinde iyelik eki için kullanılmıĞtır . Bu yanlıĞ eserin istinsahını ne kadar yeni ve Vokal umumsuzluĝudaki imla yanlıĞlarının bariz olduĝunu göstermektedir.
 Çokluk ١ . ğahıs iyelikeki – muz , - müz'dür Dede korkut kitabında daima yuvarlak olup buĝünkü düz ğekilleri yoktur. Çokluk ٢ . ğahıs iyelik eki – nuz'dur buĝünkünden farklı olarak düz Ğekilleri yoktur. Çokluk ٣ . ğahıs eki buĝünkünden farklı deĝildir – ları, - leri' dir .
 ٢٦) Hal eklerinden genitifeki – un, - ün , - nun , - nün eserde daima yuvarlak vokallidir . Düz Ğekilleri yoktur (kızun ٦١-٥) paĞanun ١٨٥-١١) .

١) Datif eki buĝünkünden farksız deĝildir – a,- e Ğeklindedir : - Aĝaca ٥٠ – ٣ . Elüme ١٥٨ – ٨) .

٢) Akkuzatif ekleri üç türlüdür : -

١ . Dede korkut'ta Eski Anadolu Türkçesine uygun olarak ekin yalnız düz Ğekilleri vardır : delüyi ٢٤٥-١١ , baĞımı ٢٣٠-٣ .
 ٢ . Dede korkut'ta Akkuzatif eki – nı Bugün artık bulunmayan bu ek Dede korkut'ta çok ölçüde kullanılmıĞtır : - sünüsini ١٣-٢ . basını ١٧٦-١٢, aĝzın ٨٣-٣ .
 ٣ . Bugünkü gibi Dede korkutta da ek yalnız bazı Zamirlerde görülür : - bunu ٢٩-١٠, ٨٥-٥. Onı

- ٢٨٧-٥ anı ٧-٩. ١٣-٩. Vokalleri Eski Anadolu Türkçesine uygun olarak daima düzdür .
- ٣) Lokatif eki bugünkü gibi t'li Çekilleri olmayıp yalnız d'li olan Çekilleri vardır : - ağaçda ٢٥٨-٥, kıçda ٢٤-٥ .
- ٤) Ablatif eki bugünkünden yalnız t'li Çekilleri olmaması bakımından farklıdır : - Beyvekden ٩٤-٩. Dede korkutta Eski Anadolu Türkçesinde klişesinde görülen ve eski – dın – din ablatif ekini taşıyan öndin ٢٣١ – ٨. ٢٣١- ١٣ – ٢٤٦-١٣ kelimesi de vardır.
- ٥) Instrumental eki : bugün – n eki canlılığını kaynetmiş bulunan Dede korkutta canlı olarak kullanılmaktadır dünin ١٨٦-٨. ٢٣٩-٢. ٢٦٧-٤. Ekin önündeki yardımcı vokal daima düz kalmaktadır .Dede korkutta Azeri sahasında olduğu gibi yakak ٣٠-١١. ١٤٦-١٠ Çekli kullanılmaktadır .
- ٦) Yön ekleri bugünkünden farklı olarak – aru,- erü'nün vokali yuvarlaktır . (içerü ٢٥٧-٤. Tıçaru ٨٨-١٠)
- ٧) EĞitlik eki eserde bu ekin bugünkü C'li Çekli yoktur . Bunun Ç'li yazılığlarla eserin imlasını da açıkça göstermektedir . Ağaçta ٢٩٩-٦. Gökçe ٣-٨. Hem Eski Anadolu , hem Azeri eseri olarak Dede korkutun Ç tarafında olduğu kesindir, süphesizdir . Dede korkutta – ça – çe çok iğlektir . Hem devre , hem sahaya uygun olmaktadır. Kolça ٥- ٧ .
- ١) kolça ca ١٣-١٣ köğekçe ١٢٥-٩. Depeçe ١٢٥-١٠. Kopça ٢٧٧-٨.
- ٢) Bütün Eski Anadolu Türkçesinde olduğu gibi – layın , - leyin : oğrılayın ١٦-٥, yetdügin leyin ٢٠٣-٢.
- ٣) üçüncü eĞitlik eki zamirlerde görülen – çılayın – cileyindir : - buncılayın ٧-١٠. ٨-٥, bençileyin ٢٦٧-٥.
- ٨) Soru eki Eski Anadolu Türkçesindeki Çekliyle daima düzdür : ok mı ٢١١-٩, koç mı ٩. hüner mı ١١-٩. Koyun mı ٢٥٤-١٠

((Dipnotlar))

- ١) ölkü , ١ – x , sayı ٥٥ , incelemeler , ankara ١٩٣٧ – ١٩٦٨ ٥,٥ – ١٩٧٨.
- ٢) Türk destanı ve kafkas , KN , s-٤
- ٣) Motivi Bilinci E coranici Nel " kitab – ١ Dede korkut ".
- ٤) Motivi Bilinci E coranic Nel " kitab – ١ Dede korkut " fual – köpörlü Armağanı , Ğstanbul , ١٩٥٣, s.٥
- ٥) Nemeth Armağanı , T.D.K. Yayını , Ankara ١٩٥٢ . s. ٥ .
- ٦) Ergin Muharrem , Dede korkut kitabı , Türk tarih kurumu Basım Evı – Ankara ١٩٦٣-٥-١٠ .
- ٧) Ergin Muharrem , Dede korkut kitabı , Türk tarih kurumu Basım Evı – Ankara ١٩٦٣-٥-١١ .
- ٨) Ergin Muharrem , Dede korkut kitabı , Türk tarih kurumu Basım Evı – Ankara ١٩٦٣-٥-١٣ .
- ٩) Ergin Muharrem , Dede korkut kitabı , Türk tarih kurumu Basım Evı – Ankara ١٩٦٣-٥-١٥ .
- ١٠) Ergin Muharrem , Dede korkut kitabı , Türk tarih kurumu Basım Evı – Ankara ١٩٦٣-٥-١٦ .
- ١١) Ergin Muharrem , Dede korkut kitabı , Türk tarih kurumu Basım Evı – Ankara ١٩٦٣-٥-١٧ .
- ١٢) Ergin Muharrem , Dede korkut kitabı , Türk tarih kurumu Basım Evı – Ankara ١٩٦٣-٥-١٨ .
- ١٣) Ergin Muharrem , Dede korkut kitabı , Türk tarih kurumu Basım Evı – Ankara ١٩٦٣-٥-٢٠ .
- ١٤) Ergin Muharrem , Dede korkut kitabı , Türk tarih kurumu Basım Evı – Ankara ١٩٦٣-٥-٢١ .
- ١٥) Ergin Muharrem , Dede korkut kitabı , Türk tarih kurumu Basım Evı – Ankara ١٩٦٣-٥-٢٢ .
- ١٦) Ergin Muharrem , Dede korkut kitabı , Türk tarih kurumu Basım Evı – Ankara ١٩٦٣-٥-٢٣ .
- ١٧) Ergin Muharrem , Dede korkut kitabı , Türk tarih kurumu Basım Evı – Ankara ١٩٦٣-٥-٢٤ .
- ١٨) Ergin Muharrem , Dede korkut kitabı , Türk tarih kurumu Basım Evı – Ankara ١٩٦٣-٥-٢٥ .
- ١٩) Ergin Muharrem , Dede korkut kitabı , Türk tarih kurumu Basım Evı – Ankara ١٩٦٣-٥-٢٦ .

- ٢٠) Ergin Muharrem , Dede korkut kitabi , Türk tarih kurumu Basım Evı – Ankara ١٩٦٣-٥-٢٧.
٢١) Ergin Muharrem , Dede korkut kitabi , Türk tarih kurumu Basım Evı – Ankara ١٩٦٣-٥-٢٨.
٢٢) Ergin Muharrem , Dede korkut kitabi , Türk tarih kurumu Basım Evı – Ankara ١٩٦٣-٥-٣٠.
٢٣) Ergin Muharrem , Dede korkut kitabi , Türk tarih kurumu Basım Evı – Ankara ١٩٦٣-٥-٣١.
٢٤) Ergin Muharrem , Dede korkut kitabi , Türk tarih kurumu Basım Evı – Ankara ١٩٦٣-٥-٣٢.
٢٥) Ergin Muharrem , Dede korkut kitabi , Türk tarih kurumu Basım Evı – Ankara ١٩٦٣-٥-٣٣.
٢٦) Ergin Muharrem , Dede korkut kitabi , Türk tarih kurumu Basım Evı – Ankara ١٩٦٣-٥-٣٤.
٢٧) Ergin Muharrem , Dede korkut kitabi , Türk tarih kurumu Basım Evı – Ankara ١٩٦٣-٥-٣٥.
٢٨) Ergin Muharrem , Dede korkut kitabi , Türk tarih kurumu Basım Evı – Ankara ١٩٦٣-٥-٣٦.
٢٩) Ergin Muharrem , Dede korkut kitabi , Türk tarih kurumu Basım Evı – Ankara ١٩٦٣-٥-٣٧.
٣٠) Ergin Muharrem , Dede korkut kitabi , Türk tarih kurumu Basım Evı – Ankara ١٩٦٣-٥-٣٨.
٣١) Ergin Muharrem , Dede korkut kitabi , Türk tarih kurumu Basım Evı – Ankara ١٩٦٣-٥-٣٩.
٣٢) Ergin Muharrem , Dede korkut kitabi , Türk tarih kurumu Basım Evı – Ankara ١٩٦٣-٥-٢٧.
٣٣) Ergin Muharrem , Dede korkut kitabi , Türk tarih kurumu Basım Evı – Ankara ١٩٦٣-٥-٢٨.
٣٤) Ergin Muharrem , Dede korkut kitabi , Türk tarih kurumu Basım Evı – Ankara ١٩٦٣-٥-٢٨.
٣٥) Ergin Muharrem , Dede korkut kitabi , Türk tarih kurumu Basım Evı – Ankara ١٩٦٣-٥-٣٠.
٣٦) Ergin Muharrem , Dede korkut kitabi , Türk tarih kurumu Basım Evı – Ankara ١٩٦٣-٥-٣١.
٣٧) Ergin Muharrem , Dede korkut kitabi , Türk tarih kurumu Basım Evı – Ankara ١٩٦٣-٥-٣٢.
٣٨) Ergin Muharrem , Dede korkut kitabi , Türk tarih kurumu Basım Evı – Ankara ١٩٦٣-٥-٣٢.
٣٩) Ergin Muharrem , Dede korkut kitabi , Türk tarih kurumu Basım Evı – Ankara ١٩٦٣-٥-٣٣.
٤٠) Ergin Muharrem , Dede korkut kitabi , Türk tarih kurumu Basım Evı – Ankara ١٩٦٣-٥-٣٣.
٤١) Ergin Muharrem , Dede korkut kitabi , Türk tarih kurumu Basım Evı – Ankara ١٩٦٣-٥-٣٣.
٤٢) Ergin Muharrem , Dede korkut kitabi , Türk tarih kurumu Basım Evı – Ankara ١٩٦٣-٥-٣٤.
٤٣) Ergin Muharrem , Dede korkut kitabi , Türk tarih kurumu Basım Evı – Ankara ١٩٦٣-٥-٣٤.
٤٤) Ergin Muharrem , Dede korkut kitabi , Türk tarih kurumu Basım Evı – Ankara ١٩٦٣-٥-٣٥.
٤٥) Ergin Muharrem , Dede korkut kitabi , Türk tarih kurumu Basım Evı – Ankara ١٩٦٣-٥-٣٦.
٤٦) Ergin Muharrem , Dede korkut kitabi , Türk tarih kurumu Basım Evı – Ankara ١٩٦٣-٥-٣٦.
٤٧) Ergin Muharrem , Dede korkut kitabi , Türk tarih kurumu Basım Evı – Ankara ١٩٦٣-٥-٣٦.
٤٨) Ergin Muharrem , Dede korkut kitabi , Türk tarih kurumu Basım Evı – Ankara ١٩٦٣-٥-٣٦.
٤٩) Ergin Muharrem , Dede korkut kitabi , Türk tarih kurumu Basım Evı – Ankara ١٩٦٣-٥-٣٧.

- ٥٠) Ergin Muharrem , Dede korkut kitabi , Türk tarih kurumu Basım Evı – Ankara ١٩٦٣-٥-٣٧.
٥١) Ergin Muharrem , Dede korkut kitabi , Türk tarih kurumu Basım Evı – Ankara ١٩٦٣-٥-٣٨.
٥٢) Ergin Muharrem , Dede korkut kitabi , Türk tarih kurumu Basım Evı – Ankara ١٩٦٣-٥-٣٩.
٥٣) Ergin Muharrem , Dede korkut kitabi , Türk tarih kurumu Basım Evı – Ankara ١٩٦٣-٥-٣٩.
٥٤) Ergin Muharrem , Dede korkut kitabi , Türk tarih kurumu Basım Evı – Ankara ١٩٦٣-٥-٣٩.
٥٥) Ergin Muharrem , Dede korkut kitabi , Türk tarih kurumu Basım Evı – Ankara ١٩٦٣-٥-٣٩.

Kaynaklar

- (١) A.F. Karam Unluoğlu, kıpçak Türkçesi : Gramer , TDK. Yay. Ankara ١٩٩٤.
(٢) Akalın , Mehmt, Ahmedi (CemGid ü HurGıt) incelenme , indeks sevinç matbası, Ankara ١٩٧٥.

- (٣) Akyüz, Kenan Türkoloji Dergisi, Ankara Üniversitesi, Dil- Tarih ve Coğrafya fakültesi, ٢,١ B ask., ٢. cilt, ١. Sayı.
- (٤) Arat ,R.R. Türk ilmi transkripsyon kılavuzu , İstanbul ١٩٧٦.
- (٥) Arat ,R.R. kutadgu Bilig metin , TDK. Yay, Ankara ١٩٧٩.
- (٦) Atalay: Besim Divanü lügat-it- Türk Dizini indeks. T.D.K.Y. ٥٢٥, XV,TTK Basım Evi , Ankara ١٩٨٦
- (٧) Banguoğlu, Tahsin Ana Hatlarıyla Türkçe Gramer, Dergah yayınlar ١,٢. Bask, İstanbul ١٩٧٩.
- (٨) Banguoğlu, Tahsin Oğuz lehçesi üzerine, TDAY, ١٩٦٠.
- (٩) Çağatay, saadet Türk lehçeleri örnekler, ١. Cilt, Ankara ١٩٦٣.
- (١٠) develi oğlu, Ferid Osmanlıca – Türkçe Ansiklopedik lügat Ankara, ١٩٧٨.
- (١١) Emre, Cevat Ahmet Türk dil Bilgisi, İstanbul ١٩٤٥.
- (١٢) Emet , Erkin yeni Uygur türkçesi dıyalaktleri üaerine yapılan çalışmalar ve Yugur Dıyaleklerinin tasnifi Hakkındaki görüşler. Dil Dergesi sayı ١٠ Mayıs ١٩٩٣.
- (١٣) Emet, Erkin sarı Uygular ve Dilleri Hakkında kısaca tanıtım Dil dergisi sayı ١٨ nisan ١٩٩٩.
- (١٤) Ergin, Muharrem Türk Dil Bilgisi, Edebiyat fakültesi Basım Evi, İstanbul ١٩٧٢.
- (١٥) Ergin, Muharrem, Dede Korkut kitabı, indeks, gramer TTK Basım Evi, Ankara, ١٩٦٣.
- (١٦) Ergin, Muharrem, Osmanlı Dersleri, İstanbul Üniversitesi, edebiyat fakültesi yayınları No.٧٨٥ İstanbul Edebiyat Fakültesi Basım Evi ١٩٥٨.
- (١٧) Ercilasun, Ahmet Bican Türk lehçelerinin Anlaşılmasında dikkat Edillecek Noktalar. Dil Dergesi sayı: Mayıs ١٩٩٢.
- (١٨) Eski Anadolu Türkçe , ١٥. Yüzyılda yazılan önemli Eserler (yayınlanmamışır) .
- (١٩) Gabain, A. Von Eski türkçenin Gramer, TDK. Yay. ١٩٨٨.
- (٢٠) Haseneyn , Abdül Naim Mehmet harssa_Arapça sözlük ,Kahire, ١٩٨٢.
- (٢١) Hatib oğlu , Vecihe Dil bilgisi Terimleri Sözlüğü , T.T.K Basım Evi, ١٩٧٢.
- (٢٢) Heşimova , Beyim: Türk Dünyasından portreler: dede korkut Dil dergisi sayı ١٠ Mayıs ١٩٩٣.
- (٢٣) Kara Ali oğlu, Seyit kemal Ansiklopedik Edebiyat Sözlüğü, Ğnkılap ve Akatip Evleri, ٢.Bası, İstanbul ١٩٧٨.
- (٢٤) Kava, Yakup okullar için Türkçe sözlük, Ötüken nesriyet, İstanbul, ١٩٨٩.
- (٢٥) Korkmaz , Zeynep Gramer Terimleri sözlüğü, Ankara – ١٩٩٢.
- (٢٦) Özkan, Ğsa, Türkçe Dil Bilgisi, Gazi Üniversitesi, Türkçe Örgrenim Araştırma ve uygulama Merkezi.
- (٢٧) Özön , Nihat Kemal , Büyük Osmanlıca – Türkçe sözlük Basım : Ğnkılap kitap evi, yayın sanayi ve Tüicaret A.S, Ankara.
- (٢٨) Paylı, S.Sabit Eski Türkçenin yazı Dili, TDAY. Belleten sayı: ١٨٠, ١٩٥٤,TTK Basım evi, ١٩٥٩.
- (٢٩) Sami, Ğ.Kamusu Aalam , Mahran matbaası, Babi-i Ali Caddesi, No٧. Ğlt ١-٥.
- (٣٠) Sarı , Mevlüt, El- mevarid, Türkçe- Arapça, lüga Basım evi, İstanbul, ١٩٨٥.
- (٣١) TimurtaĞ, Faruk, Eski Türkiye XV. Yüzyıl Gramer – metin – sözlüki Edebiyat fakültesi Basım evi, İstanbul , ١٩٧٧.
- (٣٢) TümurtaĞ, Faruk , Ğeyhinin Hüsrev ü Ğirin, Ğnceleme, Metin Edebiyat Basım evi, ١٩٦٣.
- (٣٣) Topart , Recep irĞadül_Mülük ve's_selahin, Atatürk kültür, Dil ve tarih Yüksek kurumu. TDKY ٥٥٥, Ankara, ١٩٩٢.
- (٣٤) Türk Dil Kurumu Tanıklarıyla Tarama sözlüğü, XIII. Asırdan günümüze kadar kitaplardan Toplanmış, TDK. Cilt ٢١١.
- (٣٥) Türk Kültürü araştırma Enstitüsü türk Dünyası El kitabı Ay yıldız Matbaası, Ankara ١٩٧٦.
- (٣٦) Yavuz , Kemal , Ğeyh oğlu kenzül kübera ve Mehekkülulema inceleme_Metin_ indeks, Dill ve Tarih yüksek kurumu, TD. Merkezi yayını sayı : ٣٩, Ankara ١٩٩١.
- (٣٧) Yusuf, Olgun. Dil Ğnkılabı, Milli kültür Bakanlığı, Sayı: ٧٨, ١٩٩٠.
- (٣٨) Zülfikar, Hamza, Yüksek Öğretimde türkçe Yazım ve Anlatım, İstanbul, ١٩٧٧.

((Abstract))

Turkish Language is wide-spread and in circulation in the current time in some countries , and this language is being in it's known shape now after changing some of it's words and dialect , as each language has limited laws that is characterized through the society .

From most importance factors that strength the languages are finding the recent methods for learning and cancelling all passive methods , as we notice the appearance of some stories and narratives that are wide – spread by the nations and people , such as the narrative of (Dada korkot) who lived between year ٥٧٠-٦٣٢ , and (Dada korkot) narrative was characterized with rhyme and keeping the starting of lines , and dada korkot is consider (The Owner of Miracle Speech)in Turkish literature and he was one of trusted ministers and the owner of great mind in Turkey .

He focuses on the points of enemy strength and offering and giving the higher respect and regard for scientists in his narratives also he focuses in basic degree on the creator (The Greatest God) and on life and death and the mechanism of human thought Korkot called his people to defend than homeland as he is lovely to his homeland .

We notice that he speaks in the narrative about the heros and Muslims leaders , and doesn't give any place for weakness and desperation .

In Dada Korkot narratives examples for special characters in society , as those leaders are considered Heros in defending their homelands .

In the narrative , the prophets were described , and the mechanism of Adam getting out from paradise , and life of Noah and about Musa the talker with Allah , and what happened in period of Faroon and Al-Namrood all that ensured that Islam reached to the degree of fitness .

It is reached and attained the dada Korkot narrative was written in the earlier periods that enter within the border of eastern Oghz , that mean within the border of atheria and in our period we notice that Turkish poet special rank for dad Korkot as it represents wide area between stories and narratives in history .